

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche

Jaarverslag 2011

colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche
(Reiswerk Pensioenen)

administrateur
Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.
Postbus 3183, 3502 GD Utrecht
telefoon: (030) 245 3922

datum
Juni 2012

Samenvatting

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche

Postbus 3183, 3502 GD Utrecht

Telefoon: (088) 008 40 12

Internet: <http://www.reiswerk-pensioenen.nl>

E-mail: reiswerk@achmea.nl

Bestuur

H.E.J.J. van Wijck (voorzitter)

M. Raaijmakers (vice-voorzitter tot 1 september 2011)

J. Verheij (vice-voorzitter vanaf 1 september 2011)

F. Radstake

H.W.T. de Vaan

J.W.M. Verborg

Visitatiecommissie

In 2011 heeft er geen visitatie plaatsgevonden. De laatste visitatie vond plaats in 2009. Deze werd uitgevoerd door Stichting Het Vak – Visitatiecommissie. In 2012 zal er opnieuw een visitatie plaatsvinden. Gedurende 2012 zal het bestuur besluiten op welke manier een visitatiecommissie ingericht zal worden.

Verantwoordingsorgaan

F.J.P. Oostdam (voorzitter)

C.A.M. Boneschansker- de Groot

T. Verbeek-Jansen

P. van Gemert

C. Matze

A. Berkouwer

S.R.J. Timmermans

H.M. van der Valk

Deelnemersraad

T. Verbeek-Jansen (voorzitter tot 1 juli 2011)

S.R.J. Timmermans (vice-voorzitter)

C.A.M. Boneschansker- de Groot (voorzitter vanaf 1 juli 2011)

H.M. van der Valk

P. van Gemert

C. Matze

A. Berkouwer

Uitvoeringsorganisatie

Pensioenbeheer

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

Vermogensbeheer

Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Adviserend actuaris

2011: J.G.M. van Ophem AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V

2012: J. Beelen AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Certificerend actuaris

E.W.J.M. Schokker AAG, Towers Watson B.V.

Externe accountant

H.C. van der Rijst RA, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Compliance officer

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants. De heer G.J. Mersch AA van Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants fungeert als compliance officer.

Ontwikkelingen

Voor pensioenfondsen was 2011 een turbulent jaar. Hoewel Reiswerk Pensioenen de crisis op de financiële markten ook gemerkt heeft, is de financiële positie van het fonds relatief sterk gebleven. Door de daling van de marktrente raakte het fonds in het tweede halfjaar van 2011 toch in een situatie van dekkingstekort en reservetekort. In januari 2012 paste De Nederlandsche Bank, vanwege de uitzonderlijke omstandigheden op de financiële markten, de rentetermijnstructuur aan. Het fonds sloot 2011 af zonder dekkingstekort of reservetekort. Ten opzichte van ultimo 2010 is de dekkingsgraad van het fonds gedaald van 111,2% naar 110,8%. Het bestuur heeft conform het vastgestelde toeslagbeleid in juni 2011 besloten om een toeslag te verlenen van 0,2% per 1 september 2011.

In hoofdstuk 2 wordt nader op de relevante ontwikkelingen ingegaan.

Financieel beleid

Om aan de doelstelling van het fonds te voldoen moeten er voldoende activa worden gevormd om toekomstige pensioenuitgaven te kunnen dekken. Het bestuur hanteert daarbij de volgende beleidsinstrumenten:

- het premiebeleid;
- het toeslagen- of indexatiebeleid;
- het beleggingsbeleid;
- de pensioenregeling.

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een doorsneepremie. Als de financiële middelen van het fonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar om jaarlijks de pensioenrechten en de pensioenaanspraken aan te passen aan de stijging van de CBS-consumentenprijsindex.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het fonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is geen zekerheid of en in hoeverre het fonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het fonds financiert toeslagen namelijk uit overrendementen.

In hoofdstuk 3 wordt nader op het financieel beleid ingegaan.

Uitvoering van de pensioenregeling

In de uitvoering van de pensioenregeling hebben zich in 2011 geen belangrijke veranderingen voorgedaan. Sociale partners besloten in 2011 om de pensioenpremie per 1 januari 2012 te verhogen van 14,5% naar 17,2% van de pensioengrondslag.

In hoofdstuk 4 leest u meer over de uitvoering van de regeling.

Oordeel verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft zijn goedkeuring uitgesproken over het gevoerde beleid in 2011. Het verslag van het verantwoordingsorgaan is opgenomen in hoofdstuk 5.

Verslag deelnemersraad

De deelnemersraad is in 2011 intensief betrokken geweest bij de besluitvorming en advisering over een groot aantal onderwerpen. De belangrijkste onderwerpen zijn opgenomen in hoofdstuk 6.

Kerncijfers (bedragen x EUR 1.000)

	Ultimo 2011	Ultimo 2010
	EUR	EUR
Pensioenvermogen	144.855	107.854
Voorziening pensioenverplichtingen	130.748	96.957
Aanwezige dekkingsgraad	110,8%	111,2%
Deelnemers	7.190	7.217
Gewezen deelnemers	10.138	9.410
Pensioengerechtigden	188	144
Werkgevers	725	720

Voorwoord

Het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche (hierna Reiswerk Pensioenen), geeft in dit jaarverslag inzage in de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen gedurende het jaar 2011. Het bestuur verstrekt duidelijkheid over de financiële positie en resultaten van het pensioenfonds. Dit jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met de richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Het jaar 2011 kenmerkte zich door veel onrust op de financiële markten. Veel pensioenfondsden ondervonden hier de gevolgen van. Met betrekking tot de financiële positie van het fonds was 2011 ook voor Reiswerk Pensioenen een wisselvallig jaar. In de eerste maanden van 2011 nam de dekkinggraad van het pensioenfonds toe. Dit werd veroorzaakt door de stijgende rente. Vanaf juli 2011 daalde de dekkinggraad, en raakte het fonds in een situatie van reserve- en dekkingstekort. Op 6 januari 2012 paste De Nederlandsche Bank (hierna DNB) de rentetermijnstructuur aan vanwege de uitzonderlijke omstandigheden op de financiële markten. Op basis van deze nieuwe rentetermijnstructuur kende het fonds eind december 2011 geen dekking- en reservetekort. Het fonds hoeft de pensioenen per 1 januari 2013 dan ook niet te verlagen.

De huidige onrust op de financiële markten laat het belang zien van een goede beheersing van risico's. Risicomanagement stond in 2011 dan ook hoog op de agenda van Reiswerk Pensioenen. In het eerste kwartaal van 2011 vonden twee workshops plaats waarin het bestuur de risico's voor het fonds in kaart heeft gebracht. Hieruit is een risicobeheersingsmodel voortgekomen. Ook in 2012 zal risicomanagement een belangrijk aandachtspunt blijven voor het bestuur.

In 2011 bleef pensioencommunicatie een belangrijk onderwerp. In maart 2011 heeft het bestuur het communicatiebeleid geëvalueerd tijdens een visiesessie. Tijdens deze visiesessie zijn ook de beleidsuitgangspunten voor pensioencommunicatie voor de jaren 2011 - 2014 bepaald. Een belangrijk onderdeel van dit beleidsplan is de kernboodschap van Reiswerk Pensioenen (deze kernboodschap wordt beschreven in paragraaf 2.4). De kernboodschap zal de rode draad gaan vormen voor de pensioencommunicatie in de komende jaren. De nadruk in de communicatie licht op de doelgroep 'jong' en 'vrouw', en de focus wordt steeds meer verlegd naar de website. Tevens worden de werkgevers en brancheorganisatie ingezet als intermediair en informatiekanaal. In paragraaf 2.4 zal er nader ingegaan worden op het communicatiebeleidsplan. Het bestuur heeft in 2011 besloten om per 1 januari 2012 een communicatiecommissie in te richten. De commissie kan op een gerichte manier aandacht besteden aan communicatie. Gezien het belang van dit onderwerp, en de recente ontwikkelingen rondom pensioenen is dit van grote toegevoegde waarde.

Het bestuur van het fonds heeft in 2011 besloten de methode van toeslagverlening te wijzigen. De beslissing over toeslagverlening zal vanaf heden jaarlijks genomen worden in juni op basis van de dekkinggraad uit de jaarrekening. Het bestuur heeft in 2011 besloten om een toeslag te verlenen van 0,2% per 1 september 2011.

De voorzitters van Reiswerk Pensioenen hebben in het verslagjaar een verkennend gesprek gevoerd met de voorzitters van De Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel (Bpf Detailhandel) over een fusie. Gezien de ongunstige financiële positie van Bpf Detailhandel, en de verschillen in de pensioenregeling heeft dit gesprek nog geen vervolg gekregen.

Met betrekking tot deskundigheid heeft het bestuur in 2011 competentieprofielen opgesteld voor een bestuurslid en voorzitter. De profielen zijn gebaseerd op de publicatie 'Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur' van de Pensioenfederatie. Tevens heeft het bestuur in 2011 een collectieve opleiding naar deskundigheidsniveau 2 afgerond.

Tot slot bedanken wij iedereen die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het fonds.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur,

J. Verheij
Voorzitter

F. Radstake
Vice-voorzitter

Inhoud

1	Het fonds	10
1.1	Inleiding	10
1.2	Over het fonds	10
1.2.1	Naam en vestigingsplaats	10
1.2.2	Doelstelling	10
1.2.3	Samenwerkende partijen	10
1.2.4	Externe partijen	11
1.3	Het bestuur	11
1.3.1	Samenstelling	11
1.3.2	Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten	12
1.3.3	Bestuurlijke commissies	12
1.4	De visitatiecommissie	13
1.4.1	Samenstelling	13
1.5	Het verantwoordingsorgaan	13
1.5.1	Samenstelling en vergaderdata	13
1.6	De deelnemersraad	14
1.6.1	Samenstelling	14
1.6.2	Vergaderdata en studiedagen	14
1.7	Uitbesteding	14
2	Ontwikkelingen	16
2.1	Ontwikkelingen financiële positie	16
2.2	Ontwikkelingen wet- en regelgeving	16
2.3	Goed Pensioenfondsbestuur	18
2.4	Communicatie	19
2.5	Toezichthouder AFM en DNB	21
2.5.1	Autoriteit Financiële Markten (AFM)	21
2.5.2	De Nederlandsche Bank (DNB)	21
2.6	Uitbesteding	21
2.7	Overige ontwikkelingen	21

3	Financieel beleid	22
3.1	Inleiding	22
3.2	Premie	22
3.3	Toeslag	22
3.4	Pensioenvermogen en voorzieningen	23
3.5	Actuariële analyse	24
3.6	Beleggingsbeleid	25
3.7	Z-score	28
3.8	Risicoparagraaf	28
3.9	Kosten pensioen- en vermogensbeheer	29
3.9.1	Kosten uitvoering pensioenbeheer	29
3.9.2	Beheerkosten van het fonds	30
4	Uitvoering van de pensioenregeling	32
4.1	Inleiding	32
4.2	De pensioenregeling	32
4.3	De aanvullende pensioenregeling	33
4.4	Wijzigingen statuten en reglementen	33
5	Verantwoordingsorgaan	34
5.1	Oordeel 2011	33
5.1.1	Algemeen	34
5.1.2	Bevindingen	34
5.1.3	Oordeel	35
5.2	Reactie bestuur	35
6	Deelnemersraad	36
7	Jaarrekening	37
7.1	Balans per 31 december 2011	38
7.2	Staat van baten en lasten over 2011	39
7.3	Kasstroomoverzicht over 2011	41
7.4	Algemene toelichting	42
7.5	Toelichting op de balans	48
7.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	66
7.7	Overige gegevens	73
7.8	Actuariële verklaring	73
7.9	Controle verklaring	75
Bijlagen		
	Bijlage 1 Meerjarenoverzicht	77
	Bijlage 2 Financiële gegevens	78
	Bijlage 3 Volumeveranderingen	79
	Bijlage 4 Begrippenlijst	81

1 Het fonds

1.1 Inleiding

Reiswerk Pensioenen heeft verschillende organen, zoals het bestuur, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast is een aantal externe partijen intensief bij het fonds betrokken. In dit hoofdstuk stelt het fonds de bestuursorganen en externe partijen voor. Allereerst volgen de doelstelling en een aantal algemene gegevens van het fonds.

1.2 Over het fonds

1.2.1 Naam en vestigingsplaats

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is opgericht in 1996 en statutair gevestigd in Utrecht. Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41227126. De laatste statutenwijziging vond plaats in 2010. Het fonds is aangesloten bij de Vereniging voor Bedrijfstakpensioenfonds (VB).

1.2.2 Doelstelling

Doelstelling van het fonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het fonds probeert dit doel te bereiken door premies te innen bij de aangesloten ondernemingen. De gelden worden belegd en beheerd en het fonds doet daaruit uitkeringen bij ouderdom en overlijden.

1.2.3 Samenwerkende organisaties

De volgende organisaties benoemen leden in het bestuur en/of de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan:

1. ANVR
Postbus 543
3740 AM Baarn
Telefoon (035) 543 3410
Website www.anvr.nl
2. FNV Bondgenoten
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
Telefoon 0900-9690
Website www.fnvbondgenoten.nl
3. CNV Dienstenbond
Postbus 3135
2130 KC Hoofddorp
Telefoon (023) 565 10 52
Website www.cnvdienstenbond.nl

4. De Unie, Vakbond voor Industrie en Dienstverlening
 Postbus 400
 4100 AK Culemborg
 Telefoon (0345) 851 851
 Website www.unie.nl

1.2.4 Externe partijen

Het fonds werkt samen met de volgende externe partijen.

Uitvoeringsorganisatie

Pensioenbeheer

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

Vermogensbeheer

Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Adviserend actuaaris

2011: J.G.M. van Ophem AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V

2012: J. Beelen AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Certificerend actuaaris

E.W.J.M. Schokker AAG, Towers Watson B.V.

Externe accountant

H.C. van der Rijst RA, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Compliance officer

De heer G.J. Mersch AA van Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants fungeert als compliance officer.

1.3 Het bestuur

1.3.1 Samenstelling

Het paritaire bestuur was gedurende 2011 als volgt samengesteld:

Leden werkgevers	Benoemd tot	Plaatsvervanger	Organisatie
F. Radstake	Januari 2015	Vacature	ANVR
J.W.M. Verborg	Januari 2014	Vacature	ANVR
H.E.J.J. van Wijck	Januari 2013	H. Wever	ANVR
Leden werknemers	Benoemd tot	Plaatsvervanger	Organisatie
M. Raajmakers ¹	Januari 2012	J.C. Dwarswaard	De Unie, Vakbond voor Industrie en Dienstverlening
H.W.T. de Vaan	Januari 2014	A. Kasper	CNV Dienstenbond
J. Verheij	Januari 2013	Vacature	FNV Bondgenoten

¹ De heer Raajmakers is op 1 september afgetreden als bestuurslid van Reiskwerk Pensioenen.

Gedurende het verslagjaar was de heer van Wijck voorzitter van het fonds. De heer Raaijmakers bekleedde tot 1 september de rol van vice-voorzitter. Vanwege het aftreden van de heer Raaijmakers als bestuurslid van het fonds bekleedde vanaf 1 september de heer Verheij de rol van vice-voorzitter. Per 1 januari 2011 is de heer Wever door de ANVR voorgedragen als plaatsvervangend bestuurslid, het bestuur heeft de heer Wever als plaatsvervangend bestuurslid benoemd. In het kader van continuïteit nodigt het bestuur bij alle vergaderingen de plaatsvervangende bestuursleden uit als toehoorder. In 2011 heeft het bestuur besloten de heer Wever per 1 januari 2012 te benoemen als bestuurslid. Dit naar aanleiding van het vertrek van de heer Van Wijck per 1 januari 2012.

1.3.2 Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2011 zes keer vergaderd. De vergaderingen vonden plaats op 21 maart, 14 juni, 21 juni, 15 augustus, 29 september en 28 november. In het eerste kwartaal van 2011 werd er tweemaal een workshop risicomanagement gehouden. Tevens vonden er studiedagen plaats op 22 maart, 12 juni, 17 oktober, 22 november, 6 december en 13 december

1.3.3 Bestuurlijke commissies

In verband met toenemende complexiteit en de vele taken van het bestuur heeft het fonds een tweetal bestuurlijke commissies ingesteld. Tevens is in 2011 besloten dat er per 1 januari 2012 een communicatiecommissie wordt ingesteld. Deze commissies doen voorbereidend werk in kwesties waarover het bestuur een besluit moet nemen. Zij kunnen in de voorbereidingsfase dieper ingaan op de achtergronden en consequenties van te nemen beleidsbeslissingen. Dit komt het besluitvormingsproces ten goede. Tevens kan voor verdere uitvoering van besluiten een specifiek mandaat aan de commissies worden verleend. De commissies zijn altijd paritair samengesteld.

Voorzittersoverleg

Het voorzittersoverleg bestaat uit de voorzitter van het bestuur (H.E.J.J. van Wijck) en de vice-voorzitter (tot 1 september 2011 M. Raaijmakers, na 1 september 2011 J. Verheij). Het overleg richt zich op de inzichtelijkheid en kwaliteit van de dienstverlening van de pensioenuitvoerder zoals deze in de dienstverleningsovereenkomst met de pensioenuitvoerder is vastgelegd. In het voorzittersoverleg bespreken de voorzitter en de vice-voorzitter de agenda van de eerstvolgende bestuursvergadering. Het voorzittersoverleg vindt minimaal vier keer per jaar plaats of zo veel vaker als nodig is. In 2011 vond het voorzittersoverleg plaats op 3 maart, 20 mei, 7 september en 7 november.

Jaarwerkcommissie

Het bestuur heeft een jaarwerkcommissie ingesteld welke het proces van de jaarverslaggeving nauwlettend volgt. Door het instellen van deze commissie wordt de druk rond de jaarwerkvergadering verlicht. Tevens vindt er binnen de jaarwerkcommissie afstemming plaats over het jaarverslag voordat deze in de bestuursvergadering wordt vastgesteld. In 2011 is de jaarwerkcommissie tweemaal bijeen geweest. De vergaderingen vonden plaats op 13 januari 2011 en 9 mei 2011.

Communicatiecommissie

Communicatie vraagt steeds meer aandacht. Op het gebied van pensioenen zijn er de laatste tijd veel ontwikkelingen. Dit vergroot het belang van een goede pensioencommunicatie. Het bestuur heeft in 2011 besloten om per 1 januari 2012 een communicatiecommissie in te richten. Hiermee kan er op een gerichte manier aandacht besteed worden aan pensioencommunicatie wat de kwaliteit ten goede komt. De communicatiecommissie heeft een leidende rol in de verschillende communicatie-uitingen van het fonds, dit leidt tot tijdswinst voor het bestuur. De communicatiecommissie heeft een paritaire samenstelling en heeft de bevoegdheid een externe deskundige in te huren.

1.4 De visitatiecommissie

1.4.1 Samenstelling

De laatste visitatie heeft plaatsgevonden in 2009. De visitatieopdracht werd in 2009 verstrekt aan Stichting Het Vak - Visatiecommissie¹. In 2012 zal het bestuur opnieuw een visitatie uit laten voeren. Het bestuur zorgt door het verlenen van deze opdracht voor een transparant intern toezicht. Het bestuur bepaalt in 2012 aan wie de opdracht tot visitatie wordt gegeven.

1.5 Het verantwoordingsorgaan

1.5.1 Samenstelling en vergaderdata

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit negen leden: zes deelnemers, een gepensioneerde en twee werkgevers. De leden zijn voorgedragen door de volgende organisaties:

- ANVR
- FNV Bondgenoten
- De Unie, vakbond voor Industrie en Dienstverlening
- CNV Dienstenbond

Het verantwoordingsorgaan was gedurende 2011 als volgt samengesteld:

Leden	Benoemd tot	Organisatie
A. Berkouwer ²	2012	Niet georganiseerd
C.A.M. Boneschansker- de Groot	2014	Niet georganiseerd
P. van Gemert ³	2012	Niet georganiseerd
C. Matze ⁴	2012	FNV Bondgenoten
F.J.P. Oostdam	2014	ANVR
S.R.J. Timmermans	2014	Niet georganiseerd
H.M van der Valk	2015	Niet georganiseerd
T. Verbeek-Jansen ⁵	2012	De Unie
Vacature		ANVR

Het verantwoordingsorgaan vergaderde in 2011 op 11 juni. In het verslagjaar was de heer Oostdam voorzitter van het verantwoordingsorgaan.

¹ Stichting Het Vak – Visitatiecommissie heet tegenwoordig Stichting Intern Toezicht Pensioen.

² Mevrouw Berkouwer trad per 1 juli 2011 af als lid van het verantwoordingsorgaan.

³ De heer van Gemert trad per 1 juli 2011 af als lid van het verantwoordingsorgaan.

⁴ Mevrouw Matze trad per 1 juli 2011 af als lid van het verantwoordingsorgaan.

⁵ Mevrouw Verbeek-Jansen trad per 1 juli 2011 af als lid van het verantwoordingsorgaan.

1.6 De deelnemersraad

1.6.1 Samenstelling

De deelnemersraad bestaat uit zeven leden: zes deelnemers en een gepensioneerde. De leden zijn voorgedragen door de volgende organisaties:

- FNV Bondgenoten
- De Unie, vakbond voor Industrie en Dienstverlening
- CNV Dienstenbond

De deelnemersraad was gedurende 2011 als volgt samengesteld:

Leden deelnemers	Benoemd tot	Organisatie
A. Berkouwer ¹	2012	Niet georganiseerd
C.A.M. Boneschansker- de Groot	2014	Niet georganiseerd
P. van Gemert ²	2012	Niet georganiseerd
C. Matze ³	2012	FNV Bondgenoten
H.M van der Valk	2015	Niet georganiseerd
T. Verbeek-Jansen ⁴	2012	De Unie

Leden gepensioneerden	Benoemd tot	Organisatie
S.R.J. Timmermans	2014	Niet georganiseerd

Mevrouw Verbeek-Jansen was in 2011 tot 1 juli lid van de deelnemersraad en tevens voorzitter van de deelnemersraad. Vanaf 1 juli 2011 was mevrouw Boneschansker-de Groot voorzitter van de deelnemersraad.

1.6.2 Vergaderdata en studiedagen

De deelnemersraad heeft in 2011 vier keer vergaderd. De vergaderingen vonden plaats op 29 maart, 7 juni, 5 oktober en 6 december.

1.7 Uitbesteding

Het bestuur heeft de uitvoering van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer uitbesteed aan Syntrus Achmea. Het bestuur heeft deze organisatie gemandateerd voor de hieraan verbonden werkzaamheden.

Het fonds en Syntrus Achmea hebben hun afspraken over uitbesteding vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. Bij deze overeenkomst zijn het fonds en de genoemde bedrijfsonderdelen van Syntrus Achmea partij.

¹ Mevrouw Berkouwer trad per 1 juli 2011 af als lid van de deelnemersraad.

² De heer van Gemert trad per 1 juli 2011 af als lid van de deelnemersraad.

³ Mevrouw Matze trad per 1 juli 2011 af als lid van de deelnemersraad.

⁴ Mevrouw Verbeek-Jansen trad per 1 juli 2011 af als lid van de deelnemersraad.

Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in aparte dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) voor pensioenbeheer en vermogensbeheer. Deze overeenkomsten bieden de mogelijkheid om de bestaande dienstverlening tussentijds aan te passen of nieuwe diensten toe te voegen. Het bestuur en de uitvoerder leggen eventuele nieuwe afspraken altijd contractueel vast.

Syntrus Achmea Pensioenbeheer heeft in 2011 elk kwartaal aan het bestuur gerapporteerd over de DVO-afspraken. Van Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V. ontving het bestuur een jaarrapportage over 2011.

2 Ontwikkelingen

2.1 Ontwikkelingen financiële positie

Financiële positie Reiswerk Pensioenen

Vanwege de financiële situatie heeft Reiswerk Pensioenen in 2009 een herstelplan bij de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) ingediend. Ultimo 2013 moet het pensioenfonds volgens het herstelplan een dekkingsgraad van 105,6% hebben. De marktrente liep gedurende de eerste maanden van 2011 verder op. Daardoor herstelde de dekkingsgraad van het pensioenfonds zich gedurende de eerste maanden van het jaar. Echter door de daling van de marktrente vanaf juli, daalde de dekkingsgraad weer waarbij het dieptepunt voor zowel de marktrente als de dekkingsgraden in september werd bereikt. Gedurende het tweede halfjaar had het fonds een reserve- en dekkingstekort. Op 6 januari 2012 stelde DNB dat er aan het einde van 2011 sprake was van uitzonderlijke omstandigheden op de financiële markten. Daarom pasten zij voor alle pensioenfondsen de rentetermijnstructuur aan op basis waarvan een pensioenfonds haar verplichtingen berekent. Op basis van de aangepaste rentetermijnstructuur was de dekkingsgraad van het pensioenfonds op 31 december 2011 110,8%. Reiswerk Pensioenen hoeft de pensioenen in 2012 en 2013 niet te verlagen. De dekkingsgraad op basis van de rentetermijnstructuur die gold vóór de aanpassing van DNB, zou 6,1% lager geweest zijn.

Verhoging premie

Sociale partners in de Reisbranche besloten in 2011 om de pensioenpremie per 1 januari 2012 te verhogen van 14,5% naar 17,2%. Met deze verhoging is de premie per 1 januari 2012 weer kostendekkend.

Toeslagverlening

Het bestuur besloot in juni om per 1 september 2011 een toeslag te verlenen van 0,2 procent. De brief met informatie over dit besluit is op 26 augustus verzonden aan alle (gewezen) deelnemers en gepensioneerden van het pensioenfonds.

Financieel crisisplan

Tijdens een bijeenkomst voor bestuurders van pensioenfondsen op 21 september 2011 introduceerde DNB een financieel crisisplan. Volgens DNB waren veel pensioenfondsen tijdens de kredietcrisis namelijk onvoldoende voorbereid op een scenario waarin de dekkingsgraad snel slechter wordt. Alle pensioenfondsen moeten als onderdeel van de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) een financieel crisisplan opstellen. Een nieuwe beleidsregel stelt de deadline daarvoor op 1 mei 2012. Reiswerk Pensioenen heeft voor 1 mei een financieel crisisplan ingediend bij DNB. De deelnemersraad van Reiswerk Pensioenen heeft een positief advies gegeven over het financieel crisisplan.

2.2 Ontwikkelingen Wet- en regelgeving

Uitwerking pensioenakkoord

De sociale partners in de Stichting van de Arbeid (STAR) bereikten in juni 2011 overeenstemming over de uitwerking van het in juni 2010 gesloten pensioenakkoord. Met dit akkoord deden zij voorstellen over de AOW, de aanvullende pensioenen en de arbeidsmarktpositie van oudere werknemers.

AOW-leeftijd omhoog vanaf 2020

Op 12 oktober 2011 diende minister Kamp een wetsvoorstel in bij de Tweede Kamer over verhoging van de AOW- en pensioenleeftijd. In het voorstel werd de AOW-leeftijd per 2020 verhoogd naar 66 jaar. Daarna is de ingangsdatum van de AOW gekoppeld aan de stijgende levensverwachting. Hierdoor zou de AOW-leeftijd naar verwachting per 2025 naar 67 jaar worden verhoogd. Het kabinet Rutte viel op 23 april 2012. Onder druk van Europese begrotingsregels sloten VVD, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks nog dezelfde week een akkoord over de begroting 2013.

Nieuwe afspraken over de verhoging van de AOW-leeftijd maken daar deel van uit. De AOW-leeftijd wordt vanaf 2013 stapsgewijs verhoogd. De AOW-leeftijd is uiterlijk in 2019 66 jaar en uiterlijk in 2024 67 jaar. De stappen zijn kleiner, maar gebeuren eerder. Het begrotingsakkoord past per 2014 ook de fiscaal maximale opbouwpercentages neerwaarts aan. Dit betekent een lagere opbouw per jaar. Ongewijzigd ten opzichte van het pensioenakkoord blijft dat de pensioenleeftijd voor aanvullende pensioenen per 2014 verhoogd wordt naar 67 jaar. Ook blijft de AOW in de toekomst gekoppeld aan de levensverwachting.

Fiscale pensioenleeftijd omhoog

Voor pensioen geldt een fiscale omkeerregel: over pensioenpremie betaal je geen belasting, wel over de uitkering. De overheid was voornemens de fiscale pensioenrichtleeftijd voor de aanvullende pensioenen te verhogen met stappen van 1 jaar. Het wetsvoorstel heeft de minister in voorjaar 2012 aangepast naar een verhoging in één keer per 2014 naar 67 jaar. Daarna is de pensioenleeftijd gekoppeld aan de stijgende levensverwachting. De verhoging van de pensioenleeftijd loopt tien jaar vooruit op de verhoging van de AOW-leeftijd.

Financieel toetsingskader verandert per 2014

In het pensioenakkoord is afgesproken de pensioenregelingen schokbestendig te maken voor een verdere stijging van de levensverwachting en voor schokken op de financiële markten. Het financieel toetsingskader (FTK) wordt naar verwachting per 2014 aangepast. Dan kunnen sociale partners de pensioencontracten aanpassen.

Kamp onderzoekt losse eindjes

Minister Kamp laat ondertussen nog onderzoek doen naar diverse vraagstukken:

- kan het nieuwe pensioencontract ook worden toegepast op reeds opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen?;
- evenwichtige toedeling van risico's over de generaties;
- toezichts- en buffereisen in EU-verband;
- pensioencommunicatie van het nieuwe pensioencontract.

Nadat de onderzoeken zijn afgerond, stuurt de minister in het voorjaar van 2012 zijn voorstellen over het nieuwe FTK en communicatie aan de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel daarover wordt in het voorjaar van 2013 verwacht

Gevolgen verschuiving ingangsdatum AOW

De ingangsdatum van de AOW verschuift per 1 april 2012 van de eerste van de maand naar de 65ste verjaardag. De Eerste Kamer ging daarmee in december 2011 akkoord. Centrale vraag voor pensioen- en uitfondsen was of zij de verschuiving van de ingangsdatum van de AOW voor hun uitkeringen volgen. Verschuiving zou tot een aanzienlijke kostenverhoging leiden. Uw fonds heeft besloten om de ingangsdatum van het pensioen niet aan te passen. In de Cao voor de reisbranche is het mogelijk gemaakt om tot de ingangsdatum van de AOW door te blijven werken waardoor er geen inkomensgat hoeft te ontstaan.

Melden van arbeidsongeschiktheid door UWV

Op grond van de Pensioenwet is het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) verplicht om arbeidsongeschiktheid van deelnemers aan pensioenfondsen te melden. Toch moeten veel gegevens nog specifiek worden aangeleverd op contractbasis. Ook voldoet de kwaliteit van de aangeleverde gegevens nog niet helemaal. Extra controle is voorlopig nodig. UWV werkt hard aan verbetering van de inhoud en de kwaliteit van alle gegevens.

Aandacht uit Europa heeft mogelijk grote impact

Vanwege de vergrijzing van de Europese bevolking en de fikse staatsschulden van lidstaten, willen de Europese instellingen zich meer mengen in pensioenbeleid van individuele landen. Pensioenen zijn namelijk onlosmakelijk verbonden met de financiële huishouding van landen. Sinds 2006 is de Europese pensioenrichtlijn direct opgenomen in de Nederlandse Pensioenwet. De Europese Commissie wil die richtlijn herzien. Mogelijk heeft dat ook ingrijpende gevolgen voor Nederlandse pensioenfondsen. Bijvoorbeeld doordat Brussel andere financiële eisen gaat stellen dan het huidige Nederlandse Financieel Toetsingskader. In 2011 zijn zowel de Europese Commissie als de Europese Toezichthouder op pensioenfondsen een consultatieronde gestart over de herziening van pensioenwetgeving. De Pensioenfederatie levert een actieve bijdrage aan het Europese debat. Het bestuur volgt de ontwikkelingen in 2012 met belangstelling.

2.3 Goed pensioenfondsbestuur

Nieuwe regels voor governance en medezeggenschap op komst

Het kabinet wil de wettelijke regels in de Pensioenwet over governance en medezeggenschap voor pensioenfondsen integraal herzien. Het kabinet gaat hiermee verder dan het initiatiefwetsvoorstel van de Kamerleden Koçer Kaya (D66) en Blok (VVD) over bestuursdeelname van pensioengerechtigden. Minister Kamp stuurde op 31 oktober 2011 het wetsvoorstel voor spoedadvies naar de Raad van State. De Eerste Kamer wil de voorstellen van het kabinet en de Kamerleden begin 2012 gezamenlijk behandelen.

In een voorontwerp van 1 juli stelde minister Kamp drie bestuursmodellen voor.

- Paritair bestuursmodel
- Gemengd bestuursmodel (one tier board)
- Extern bestuursmodel

In het paritair en externe bestuursmodel wordt intern toezicht uitgeoefend door een raad van toezicht

Kamp wijzigde enkele zaken in het in oktober aan de Raad van State voorgelegde wetsvoorstel.

- In het paritair bestuur worden pensioengerechtigden opgenomen. Daarom vervallen de adviestaken van de deelnemersraad.
- In het paritair bestuur kunnen externe deskundigen op 'neutrale' zetels worden benoemd.
- Het gemengd bestuursmodel is vervallen.

Maximaal vijf toezichthoudende functies toegestaan

De Wet bestuur en toezicht beperkt het aantal toezichthoudende functies dat een persoon mag vervullen bij pensioenfondsen tot in totaal vijf. Iemand met een bestuursfunctie mag die met maximaal twee toezichthoudende functies combineren. De limitering heeft geen gevolgen voor de zittende bestuurder of toezichthouder, behalve bij herbenoeming. De wet treedt naar verwachting in werking op 1 juli 2012. De bestuursleden van Reiskwerk Pensioenen voldoen aan de eisen van de Wet bestuur en toezicht.

Intern toezicht

Het intern toezicht is vormgegeven door middel van een visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke, deskundige personen. De visitatiecommissie heeft als opdracht om eens per drie jaar het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds kritisch te bezien. De leden zijn op geen enkele wijze betrokken bij het functioneren van het fonds. De leden worden benoemd door het fonds en dienen te beschikken over meerjarige bestuurlijke ervaring en in staat te zijn het functioneren van het bestuur te beoordelen. De visitatieopdracht is verstrekt aan de Stichting Het Vak-VC.

De visitatiecommissie dient een onafhankelijk oordeel te vellen over het functioneren van het bestuur als zodanig. In die beoordeling dienen de volgende zaken te worden betrokken:

- het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures, bestuursprocessen en de checks and balances binnen het pensioenfonds;
- het beoordelen van de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd;
- het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

De visitatiecommissie heeft na afronding van de visitatie in 2009 aan het bestuur gerapporteerd. Een samenvatting van de visitatie is opgenomen in het jaarverslag van 2009. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de visitatiecommissie zijn vastgelegd in een reglement. In 2012 zal er opnieuw een visitatie plaatsvinden.

Naleving gedragscode

Het fonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de bestuursleden en medewerkers van het fonds. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen voor bestuursleden en medewerkers. Deze regels moeten belangenconflicten tussen het fonds en betrokkenen in de privésfeer voorkomen. Daarnaast regelen zij hoe moet worden omgegaan met vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elk bestuurslid verklaart schriftelijk de gedragscode te zullen naleven. De compliance officer bewaakt de correcte naleving van de gedragscode.

Deskundigheidsbevordering

De Pensioenwet en de principes van Pension Fund Governance stellen eisen aan de deskundigheid van bestuursleden. Het bestuur van Reiswerk Pensioenen heeft een deskundigheidsplan waarin de kaders van het toetsen en bevorderen van de collectieve en individuele deskundigheid van bestuursleden worden beschreven. Tevens heeft het bestuur in 2011 een collectieve opleiding naar deskundigheidsniveau 2 afgerond.

Competentieprofiel bestuursleden

Het bestuur heeft in 2011 een competentieprofiel voor een bestuurslid en voorzitter opgesteld conform het document 'Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur' van de Pensioenfederatie. De profielen zijn aan de benoemende organisaties toegestuurd zodat zij hier rekening mee kunnen houden bij het aandragen van bestuursleden.

Aanscherping toetsing deskundigheid

Per 1 januari 2011 geldt de nieuwe Beleidsregel deskundigheid. Bestuursleden van pensioenfondsen kregen te maken met aangescherpte deskundigheidseisen. De Pensioenfederatie heeft een uitgewerkt Plan van Aanpak Deskundig en Goed Pensioenfondsbestuur opgesteld op basis waarvan het deskundigheidsplan is aangescherpt. Het bestuur geeft in 2012 verdere uitwerking aan het plan van aanpak van de Pensioenfederatie.

Risicobeheer en compliance

Pensioenfondsen moeten voldoen aan alle wet- en regelgeving en controle hebben over alle risico's die zich voordoen. De Pensioenwet verplicht het bestuur tot het treffen van maatregelen voor een integere en beheerste bedrijfsvoering. DNB hanteert hiervoor het FIRM-model met een beschrijving van tien risicocategorieën. FIRM staat voor Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode. Eind 2010 is aan de hand van vragenlijsten de risicoperceptie van het bestuur in kaart gebracht. Hierbij is uitgegaan van het FIRM-model. In het eerste kwartaal van 2011 vonden twee workshops plaats waarin de uitkomsten van de vragenlijsten besproken werden. Tevens werd er vanuit de risicoperceptie van het gehele bestuur een rangorde van de risico's gemaakt. De bevindingen zijn samengevat in een rapport waarin ook een risicobeheersingmodel is opgeleverd. Door de workshops en het rapport heeft het bestuur een concreet middel om haar eigen functioneren te verbeteren, en wordt aantoonbaar invulling gegeven aan de wettelijke eis van DNB tot risicobeheersing. Gedurende 2012 zal risicomanagement een belangrijk aandachtspunt blijven voor het bestuur.

2.4 Communicatie

Het bestuur van het fonds heeft als taak de pensioenregeling goed uit te voeren. Minstens zo belangrijk is het om dat beleid op een zorgvuldige wijze uit te dragen. Het fonds heeft er belang bij om alle betrokkenen op heldere wijze te informeren over het gevoerde beleid, de financiële situatie, pensioenontwikkelingen en de gevolgen hiervan voor het individuele pensioen. Accurate communicatie is essentieel. Niet voor niets legde de overheid specifieke communicatieregels vast in de Pensioenwet: pensioenfondsen moeten tijdig, begrijpelijk en duidelijk naar hun doelgroepen communiceren. Deelnemers en gepensioneerden hebben immers recht op heldere informatie over hun pensioen. Zo zijn zij beter in staat een gedegen pensioen op te bouwen en dit pensioen waardevast te houden. Dit betekent ook dat meer communicatieactiviteiten worden geïnitieerd dan enkel de wettelijk voorgeschreven momenten.

Beleidsuitgangspunten 2011 - 2014

Het bestuur van Reiswerk Pensioenen heeft tijdens een visiesessie (maart 2011) het bestaande communicatiebeleid geëvalueerd en de bouwstenen voor het communicatiebeleid voor de komende jaren bepaald.

Onderdeel daarvan vormt de kernboodschap van het fonds:

Reiswerk Pensioenen is betrouwbaar en degelijk. We staan voor een basispensioenregeling, maken zorgvuldige beleidskeuzes en nemen daarin onze verantwoordelijkheid. Naast de informatie en middelen die we u hierover aanbieden, verwachten we dat u (doelgroep) ook verantwoordelijkheid neemt voor uw pensioen. Daarnaast nemen we onze doelgroepen mee in de financiële ontwikkelingen van het fonds, omdat de aanhoudende economische crisis en de gevolgen voor de financiële situatie van het fonds onrust bij onze doelgroepen veroorzaakt. De kernboodschap is de rode draad in de communicatie.

Het bestuur heeft besloten life-events en actualiteiten (incl. herstelplan, indexatie, economische crisis, pensioenakkoord) in te zetten als triggers in de communicatieaanpak. De nadruk in de communicatie ligt op de doelgroep 'jong' en 'vrouw'. Als het extra kansen biedt wordt gebruik gemaakt van segmentatie naar onder meer risicogroepen. De werkgevers en de brancheorganisatie worden ingezet als intermediair en informatiekanaal richting deelnemers. De focus in de communicatie wordt steeds meer verlegd naar de website (interactieve media). Deze ingezette en algemene trend sluit nauw aan bij grote mate van automatisering van de doelgroep. Papier blijft bestaan, maar genereert voornamelijk bezoek richting website. Er wordt planmatig gewerkt (jaarplanningen). Hierin wordt rekening gehouden met de terugkerende piekmomenten in de reisbranche.

Wat heeft het fonds in 2011 aan communicatie gedaan?

Website

Op www.reiswerk-pensioenen.nl kunnen werkgevers, (gewezen) deelnemers en hun (ex-)partners informatie vinden over hun pensioenregeling. Het pensioenfonds houdt via de website deelnemers en werkgevers door middel van nieuwsberichten en actualiteiten op de hoogte van ontwikkelingen binnen en buiten het fonds. In 2011 is een aantal verbeteringen doorgevoerd op de website. De website is minder statisch gemaakt door een dynamische banner te plaatsen op de homepage. In de laatste nieuwsbrief van 2011 is een QR-code opgenomen die verwijst naar de website. Op de homepage sluit Reiswerk Pensioenen via links aan bij de landelijke campagnes 'samenstajijsterk' en www.mijnpensioenoverzicht.nl. In het communicatiejaarplan van 2011 stond opgenomen dat de website, als belangrijkste communicatiemiddel, verder ontwikkeld zal worden in lijn met de ontwikkelingen op het gebied van digitale communicatie. Het bestuur hecht hier veel waarde aan. In 2012 zal hier dan ook blijvend aandacht aan worden besteed.

Nieuwsbrief voor deelnemers

In 2011 zijn drie nieuwsbrieven verstuurd naar deelnemers, werkgevers en gepensioneerden. Op de website zijn nieuwsberichten geplaatst, onder andere over de dekkingsgraad en de ontwikkelingen rond het pensioenakkoord. In alle uitingen zijn verwijzingen opgenomen naar de website.

Pensioenkatern in het brancheblad Reisrevue

In 2011 heeft het fonds in het brancheblad Reisrevue een katern met pensioennieuws ingevuld. Hierin is op een begrijpelijke en aansprekende manier aandacht besteed aan belangrijke algemene pensioenontwikkelingen en informatie gegeven over de impact van belangrijke gebeurtenissen (events) in het leven van de deelnemer op het pensioen.

Tijdige verzending UPO's

Volgens de "Beleidsregel tijdigheid UPO's" moesten alle pensioenuitvoerders hun actieve deelnemers uiterlijk 30 september schriftelijk informeren over hun pensioenopbouw met een Uniform Pensioenoverzicht (UPO). In april 2011 zijn alle UPO's verzonden.

Multiclientonderzoek

Het bestuur wil in 2012 een kwantitatief onderzoek onder de deelnemers van het fonds uitvoeren. Om dit kostenefficiënt uit te kunnen voeren, en de resultaten te kunnen vergelijken met de resultaten van andere fondsen is er besloten om aan te sluiten bij het multiclientonderzoek van de Pensioenfederatie. De invulling van het onderzoek wordt uitbesteed aan de communicatiecommissie.

Communicatiecommissie

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan een heldere communicatie richting alle betrokkenen. Het bestuur heeft dan ook besloten om per 1 januari 2012 een communicatiecommissie op te richten. De commissie bestaat uit een werknemers- en werkgeversbestuurslid, en heeft de mogelijkheid om externe deskundigheid in te huren. De communicatiecommissie zal zicht gaan houden op de uitvoering van het communicatiejaarplan en gaat vorm geven aan de verschillende communicatie-uitingen van het pensioenfonds.

2.5 Toezichthouder AFM en DNB

2.5.1 Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenfondsen. Het pensioenfonds heeft in juni 2011 deelgenomen aan het self assessment voor pensioenuitvoerders. Dit assessment bestaat uit een vragenlijst over de naleving van de normen uit onder meer de Pensioenwet. Het geeft de AFM allereerst inzicht in de mate waarin de pensioenuitvoerders aan de pensioenwetten voldoen en waar zich mogelijke risico's bevinden. Ook het pensioenfonds krijgt hierdoor inzicht in de mate waarin het pensioenfonds de normen naleeft en in mogelijke verbeterpunten. Reiswerk Pensioenen haalde een score van 87%. De gemiddelde score van de bedrijfstakpensioenfondsen was 88%.

2.5.2 De Nederlandsche Bank (DNB)

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen inclusief pensioenfondsen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector.

Het pensioenfonds informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Tevens legt het pensioenfonds jaarlijks uiterlijk 30 juni het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elk kwartaal rapporteert het pensioenfonds aan DNB over zijn financiële positie inclusief de dekkingsgraad. Tot slot worden benoemingen van (plaatsvervangende) bestuursleden vooraf door DNB getoetst.

2.6 Uitbesteding

Reiswerk Pensioenen heeft een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. en Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V., welke loopt tot en met 31 december 2012. In hoofdstuk 1.7 wordt hier uitgebreid op ingegaan.

Klantenraad spreekt over samenwerking

In 2011 is de Klantenraad van de uitvoeringsorganisatie van het pensioenfonds, twee keer bijeen gekomen. Het belangrijkste doel van de raad is om gezamenlijk na te denken over belangrijke thema's in de pensioenwereld. Daarnaast is de Klantenraad een platform om veranderingen in de dienstverlening van de uitvoeringsorganisatie te toetsen. Dit jaar sprak men in de Klantenraad onder andere uitgebreid over de samenwerkingsmogelijkheden van pensioenfondsen. Elk fonds heeft twee zetels. Namens Reiswerk Pensioenen namen in 2011 de heer H.E.J.J. van Wijck en de heer J. Verheij deel aan de Klantenraad. De leden van de Klantenraad kiezen uit hun midden een Raad van Advies, die ook in 2011 gevraagd en ongevraagd de directie van Syntrus Achmea heeft geadviseerd.

2.7 Overige ontwikkelingen

Toekomstoriëntatie

Het bestuur heeft zich in 2011 georiënteerd op de toekomst van Reiswerk Pensioenen. Als onderdeel hiervan hebben de voorzitters van Reiswerk Pensioenen in september 2011 een verkennend gesprek gehad met de voorzitters van de Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Detailhandel (Bpf Detailhandel) over de mogelijkheden tot een fusie tussen beide fondsen. Tot op heden is hier geen vervolg op gekomen vanwege de huidige ongunstige financiële positie van Bpf Detailhandel en de verschillen in de pensioenregeling tussen beide fondsen.

3 Financieel beleid

3.1 Inleiding

Doelstelling van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het is dus belangrijk dat het pensioenfonds voldoende geld in kas heeft, zodat er altijd genoeg middelen zijn om toekomstige uitkeringen te kunnen betalen. Het bestuur gebruikt hiervoor de beleidsinstrumenten premiebeleid, toeslagenbeleid, beleggingsbeleid en de pensioenregeling.

In dit hoofdstuk komen de eerste drie instrumenten aan de orde. Na het premie- en toeslagenbeleid geeft het bestuur inzicht in de voorzieningen en reserves. Na de actuariële analyse volgt een uitleg over het beleggingsbeleid. De pensioenregeling komt aan bod in hoofdstuk 4.

3.2 Premie

Reiswerk Pensioenen financiert de pensioenregeling met een doorsnee premie. Deze premie bedroeg in 2011 14,5% van de pensioengrondslag, waarvan maximaal 50% op het loon van de deelnemer kon worden ingehouden. De premie is door de Cao-partijen bepaald. Het fonds berekent de premie over het bruto jaarloon (fulltime salaris in januari x 12,96, met een maximum van € 44.300 in 2011). Van dit jaarloon wordt de franchise (in 2011: € 15.100) afgetrokken. Dit wordt vermenigvuldigd met het eventuele parttime percentage. Sociale partners besloten in 2011 om de pensioenpremie per 1 januari 2012 te verhogen naar 17,2% van de pensioengrondslag. Het maximale percentage van de premie dat op het loon van de deelnemer ingehouden kan worden blijft 50%.

3.3 Toeslag

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de ingegane pensioenen en de opgebouwde pensioenaanspraken verhoogd worden door middel van het verlenen van een toeslag. Een toeslag wordt alleen verleend voor zover de beschikbare financiële middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Deze beoordeling vindt mede plaats op basis van een schriftelijk advies van de actuaris. Het bestuur hanteert als leidraad een dekkingsgraadstaffel, die is opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota. In 2011 heeft het bestuur besloten om het toeslagbesluit te baseren op de dekkingsgraad zoals deze in de jaarrekening wordt gepubliceerd. Het bestuur vindt het onwenselijk om een besluit over toeslag te nemen op basis van een geschatte dekkingsgraad. De dekkingsgraad, die jaarlijks in juni wordt vastgesteld tijdens de jaarwerkvergadering, is de meest zekere dekkingsgraad. Het bestuur is dan ook van mening dat dit de beste maatstaf is voor het bepalen van de toeslagverlening. Dit houdt in dat het bestuur jaarlijks in juni besluit of er toeslag wordt verleend. De referentieperiode waarop de maatstaf (het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid) tot 2011 werd gebaseerd was van juni tot juni van het vorig boekjaar. In juni 2011 is de referentieperiode gewijzigd naar december tot december voorafgaand aan 1 juni.

In 2010 is er besloten per 1 januari 2011 0,0% toeslag te verlenen. Hierbij is uitgegaan van de inflatie van juni tot juni van het vorig boekjaar. In juni 2011 heeft het bestuur eenmalig de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode juni 2010 tot december 2010 als maatstaf genomen voor het toeslagbesluit. In juni 2011 is besloten om een toeslag te verlenen van 0,2% per 1 september 2011.

Het bestuur streeft ernaar jaarlijks een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode van december tot december in het voorgaand boekjaar.

Voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Voor de voorwaardelijke toeslagen is geen bestemmingsreserve gevormd.

In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met respectievelijk 0,2% per 1 september 2011, 0,0% per januari 2011, 1,1% per 1 januari 2010, en 0,0% per 1 januari 2009.

3.4 Pensioenvermogen en voorzieningen

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	Pensioenvermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2011	107.854	96.957	111,2%
Beleggingsresultaten	28.291	1.311	
Premiebijdragen	11.176	9.972	
Uitkeringen	-469	-480	
Wijziging markrente	0	23.338	
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	83	
Overige	-1.997	-433	
Stand per 31 december 2011	144.855	130.748	110,8%

Het saldo van baten en lasten kan als volgt worden geanalyseerd:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	2011	2010	2009	2008	2007
Premieresultaat	-162	1.714	109	4.006	2.648
Interesresultaat	3.642	-1.406	15.997	-18.082	-339
Overig resultaat	124	-2.759	-3.133	600	-464
	3.604	-2.451	12.973	-13.476	1.845

Dekkingsgraden:

	2011	2010	2009	2008	2007
Dekkingsgraden ultimo	110,8%	111,2%	118,6%	99,4%	138,5%
Gemiddelde interest van verplichtingen	2,7%	3,3%	3,8%	3,3%	4,8%

De dekkingsgraad wordt als volgt berekend: de som van de technische voorzieningen, het stichtingskapitaal en reserves, en 1/5 van de achtergestelde lening, gedeeld door de technische voorzieningen.

De per ultimo 2011 bepaalde voorziening kan gevonden worden door het actuariel contant maken van de verworven pensioenaanspraken tegen een gelijkblijvende rekenrente van 2,7% (2010: 3,3%). Vanaf 2010 vermelden wij in bovenstaand overzicht deze constante rente in plaats van de rente die uitgaande van de duration gevonden wordt in de ultimo van het boekjaar geldende rentetermijnstructuur.

3.5 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	2011	2010
Premieresultaat		
Premiebijdragen	11.176	10.302
Pensioenopbouw	-9.972	-7.379
Mutatie technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten	-181	-130
Pensioenuitvoeringskosten	-1.185	-1.079
	-162	1.714
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	28.291	12.228
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-1.311	-953
Wijziging marktrente	-23.338	-12.681
	3.642	-1.406
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten (saldo overdracht van rechten)	-3	22
Resultaat op kanssystemen	484	460
Resultaat op uitkeringen	11	9
Toeslagen	-203	20
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-83	-3.234
Overige baten	45	58
Overige lasten	-127	-94
	124	-2.759
Totaal saldo van baten en lasten	3.604	-2.451

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

3.6 Beleggingsbeleid

Gevoerd beleid en resultaat

Gedurende 2011 zijn er geen aanpassingen in de samenstelling van de vermogensbeheerportefeuille geweest. Dit met oog op de ALM- en portefeuilleconstructiestudies die gedurende 2011 werden uitgevoerd. Deze laatste heeft geleid tot een gewijzigde normportefeuille, welke aan het eind van het eerste kwartaal 2012 werd geïmplementeerd.

In 2011 werd het verloop van de dekkingsgraad van het pensioenfonds opnieuw in belangrijke mate beïnvloed door de ontwikkelingen op de financiële markten. Aandelenmarkten sloten het jaar af met een negatief rendement en door de sterk gedaalde renteniveaus behaalden vastrentende waarden een positief rendement. Door de dalende rente namen ook de verplichtingen sterk toe. Het negatieve effect hiervan op de dekkingsgraad werd grotendeels gecompenseerd door de rentehedge die eveneens sterk in waarde steeg gedurende 2011.

Het resultaat op de portefeuille over 2011, exclusief het resultaat op de rentehedge, kwam uit op -2,3%. Uitzonderd aandelen en liquide middelen droegen de overige beleggingscategorieën positief bij aan het behaalde resultaat. Inclusief de rentehedge resulteerde een rendement van 24,4%.

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000.000	2011		
	Bedrag	Percentage	Normportefeuille*
Aandelen	27,1	25,4%	26,5%
Vastrentende waarden	75,4	70,6%	69,5%
Alternatieve beleggingen	4,2	3,9%	3,5%
Liquide middelen	0,1	0,1%	0,5%
Totaal	106,8	100,0%	100,0%
Waarde portefeuille ter afdekking renterisico	39,2		
Totaal inclusief portefeuille ter afdekking renterisico	146,0¹		

- Op basis van floating benchmarkgewichten ultimo 2011
- In voorgaande jaren werd er in bovenstaande tabel een rubricering gebruikt die afweek van de rubricering in de jaarrekening. Om een betere aansluiting met de jaarrekening te bewerkstelligen, is dit jaar afgeweken van de gebruikelijke rubricering voor vermogensbeheer. Hierdoor kan er geen vergelijking gemaakt worden met de portefeuillewaarde van voorgaande jaren.

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin voor het pensioenfonds wordt belegd:

	2011	2011	2010	2010
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	-8,9%	7,9%	13,3%	14,1%
Vastrentende waarden	2,9%	2,8%	4,1%	3,5%

¹ In de totale portefeuillewaarde van 146 miljoen is 14,9 miljoen inbegrepen aan negatieve rentederivaten. In de jaarrekening zijn de negatieve rentederivaten gepresenteerd onder de overige schulden.

Alternatieve beleggingen	1,8%	2,1%	18,8%	19,7%
Liquide middelen	-1,5%	0,9%	1,0%	0,4%
Gewogen gemiddelde	-2,3%	-1,5%	9,5%	9,7%
Totaal inclusief hedgeportefeuille en DAA	24,4%	24,3%	14,6%	14,7%

Dynamische Asset Allocatie (DAA)

De beleggingsportefeuille omvatte aan het begin van het jaar een beperkte overweging op aandelen ten koste van vastrentende waarden. Door de aanhoudende problemen in de financiële sector en de doorgaande afbouw van posities gefinancierd met geleend geld ('deleveraging') werd in juni besloten de overweging in aandelen terug te draaien. Vervolgens werd in de loop van het 3^e kwartaal een uitbreiding van de positie in hoog renderende (high yield) obligaties doorgevoerd, om zodoende met minder risico dan via aandelen toch te kunnen profiteren van positieve economische ontwikkelingen. Beide posities hebben positief bijgedragen aan het totaalresultaat. In totaal heeft DAA een bijdrage van 0,3% geleverd aan het totaalresultaat.

Vastrentende waarden

Binnen de portefeuille staatsobligaties waren forse bewegingen te zien met extreem grote variaties in de spreads (risico opslag) tussen diverse landen. Het "hoogtepunt" was veranderingen van de spread tussen Italië en Duitsland van 1% op één dag. Het belang in Portugese en Ierse staatsleningen werd in april en mei 2011 geheel afgebouwd. Portugal is medio 2011 ook uit de benchmark verdwenen. Gedurende het gehele jaar is er een onderweging in Spaanse en Italiaanse staatsleningen aangehouden. Deze positionering heeft een positieve bijdrage aan het resultaat geleverd.

De markt voor bedrijfsobligaties werd gekenmerkt door een grote mate van illiquiditeit, volatiliteit en onzekerheid. De alsmaar toenemende bezorgdheid over de financierbaarheid van de overheidstekorten van de verschillende Eurolanden had een ongunstig effect op de door beleggers gestelde rendementseisen. Daardoor daalden in het bijzonder de koersen van obligaties in de financiële sectoren. De portefeuille sloot het jaar af met een resultaat dat nagenoeg in lijn was met de benchmark.

Binnen high yield presteerden obligaties met een hogere kwaliteit (kredietrating BB) beter dan lagere kwaliteit (kredietrating B en CCC). De portefeuille had een accent naar obligaties van hoge kwaliteit wat positief bijdroeg aan het resultaat. De positionering naar Europa en financiële instellingen droeg echter negatief bij, waardoor per saldo lager dan de benchmark werd gepresteerd.

De portefeuille inflation linked obligaties behaalde een negatief absoluut rendement. Ten opzichte van de benchmark werd een outperformance behaald.

De totale vastrentende waarden portefeuille is uitgekomen op een rendement van 2,9 % versus een benchmarkrendement van 2,8%.

Aandelen

Het jaar begon behoorlijk goed waarbij de cyclische sectoren, zoals industrie en materialen, het voortouw namen. Het tweede kwartaal verliep vrij vlak, terwijl de onzekerheid over de Euro en de tekenen van economische verzwakking in het derde kwartaal uiteindelijk resulteerden in forse koersdalingen. Het vierde kwartaal bracht weer herstel. Uiteindelijk waren het de cyclische sectoren en financiële waarden die over 2011 het meeste terrein verloren, terwijl aandelen met een lager risicoprofiel (bijvoorbeeld consumentengoederen) zich het beste staande wisten te houden. Qua regio's was het opvallend dat aandelenmarkten in Europa en de meeste emerging markets daalden, maar dat veel Amerikaanse aandelenindices het jaar wel hoger afsloten.

Ook de aandelenportefeuille van het fonds kende bovengenoemde grote spreiding van rendementen. In de Verenigde Staten werd een beter rendement dan de benchmark behaald, maar in Europa bleef de portefeuille achter. De totale aandelen portefeuille liet over 2011 per saldo een negatief rendement zien van -8,9% versus een benchmark rendement van -7,9%.

Alternatieve beleggingen

De portefeuille alternatieve beleggingen bestond in 2011 uit posities in grondstoffen. De markt hiervoor (bestaande uit olie, goud, metalen etc.) liet een negatief rendement in USD zien over geheel 2011. In het begin van het jaar had de onrust in diverse Arabische landen een belangrijke invloed op de olieprijs.

Het prijsopdrijvende effect van deze onrust werd later in het jaar meer dan tenietgedaan door het feit dat de wereldwijde economische groei werd vertraagd door de Europese schuldencrisis. In het laatste kwartaal raakte de schuldencrisis iets op de achtergrond en namen grondstoffenprijzen weer toe. De grondstoffenportefeuille behaalde over geheel 2011 een rendement van 1,8% (in Euro's) versus een benchmark rendement van 2,1%.

Rentehedgeportefeuille

Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn niet in dezelfde mate gevoelig voor rentebewegingen. Daardoor kan de dekkingsgraad sterk meebewegen met rentebewegingen en loopt het fonds een groter risico met betrekking tot de dekkingsgraad. Dit renterisico kan worden verkleind door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in overeenstemming te brengen met de looptijd van de verplichtingen. Het fonds voert dit beleid uit door middel van een participatie in het Liability Overlay Fonds (LOF). Het pensioenfonds heeft gekozen voor een afdekkingstrategie waarbij er naar wordt gestreefd 100% van de verplichtingen af te dekken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van renteswaps (via het LOF) en vastrentende waarden beleggingen. Het LOF dekt de verplichtingen af van een gemiddeld pensioenfonds, deze komen niet geheel overeen met de verplichtingstructuur van het pensioenfonds. Hierdoor kunnen afwijkingen ontstaan met betrekking tot de nagestreefde afdekking en het uiteindelijke resultaat.

Over geheel 2011 is de kapitaalmarktrente gedaald, zo daalde de 10-jaars swaprente van 3,3% naar een dieptepunt van 2,4%. De waarde van de verplichtingen is daardoor toegenomen met een negatief effect op de dekkingsgraad. Door de gedaalde rente is echter ook de waarde van de LOF participatie sterk toegenomen (+57%) waardoor per saldo het negatieve effect op de dekkingsgraad als gevolg van een dalende rente sterk beperkt werd.

Corporate governance en verantwoord beleggen

De aandelenbeleggingen van het fonds vinden grotendeels plaats via aandelenbeleggingsfondsen die door Syntrus Achmea Vermogensbeheer worden beheerd. Deze voeren een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Als uitgangspunt hanteren deze pools de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties. Deze tien principes zijn gerelateerd aan de mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. Zij vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen zoals de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens en de conventies van de International Labour Organisation.

Het beleid bestaat uit:

- uitsluiten van controversiële wapens. Het gaat hier om bedrijven die kernwapens, biologische wapens, chemische wapens, anti persoonsmijnen of clusterbommen produceren.
- engagement en aangaan van dialoog met ondernemingen. Het doel van engagement is om ondernemingen waarin het fonds is belegd aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren. Aan de hand van thema's gaat het fonds de dialoog aan met ondernemingen. In 2011 stonden twee nieuwe thema's centraal, 'Global Compact mensenrechtenschendingen' en 'Eco-efficiency in de metaal- en cementsector'. Daarnaast lopen er nog engagementzaken op thema's als 'Global Compact milieuschendingen' en 'Medewerkertevredenheid en gezondheid'.
- corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Syntrus Achmea Vermogensbeheer stemde voor de beleggingspools waarbij in 2011 in ongeveer 10% van alle agendapunten tegen het management is gestemd. Ook dit jaar ging het hier vooral om de benoeming van bestuurders van ondernemingen (niet onafhankelijk waar dit wel geëist of gewenst is) en beloningstructuren (excessief, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg). Op aandeelhoudersresoluties over milieu, sociale en governance kwesties werd ook relatief vaak (meer dan de helft van de gevallen) tegen management gestemd.

Ook de vastrentende waarden beleggingen van het fonds vinden grotendeels plaats via beleggingsfondsen die door Syntrus Achmea worden beheerd. Deze voeren eveneens een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid, dit houdt in dat voor de bedrijfsleningenportefeuille niet wordt belegd in producenten van controversiële wapens. Voor staatsleningen geldt dat niet belegd kan worden in obligaties van landen waartegen de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een sanctie heeft uitgeroepen (Iran, Ivoorkust, Liberia, Noord Korea en Soedan).

Vooruitblik

De financieel-economische vooruitzichten blijven buitengewoon onzeker. De hoge volatiliteit op financiële markten getuigt hiervan. Europa werkt met vallen en opstaan aan een oplossing van de schulden crisis.

Het probleem is dat dit via een uiterst moeizaam proces tot stand komt en dat de afloop met aanzienlijke onzekerheden omgeven blijft. Dit heeft geleid tot een brede vertrouwenscrisis. Aan de Europese conjunctuur is hierdoor grote schade toegebracht.

Het realiseren van een keer ten goede is een grote uitdaging en zal eerder een kwestie zijn van een periode van enkele jaren dan van enkele kwartalen. Vooralsnog ontwikkelt de Amerikaanse economie zich conform verwachtingen. Wel bestaat er grote onzekerheid over de vraag of de politiek in dat land in staat is de overheidsfinanciën weer onder controle te krijgen. De snelgroeiende economieën in Azië vertragen momenteel wat, maar zijn naar onze taxatie in staat een zeer scherpe terugval of harde landing af te wenden

3.7 Z-score

Op 24 april 1998 is de 'Vrijstellingsregeling Wet Bedrijfspensioenfondsen' officieel in werking getreden. Deze regeling is uitgevaardigd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en heeft als belangrijkste doel ondernemingen vrijstelling te verlenen van de verplichtstelling van deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds indien de beleggingsperformance van het fonds ontoereikend is. Op basis van artikel 5 lid 1a Vrijstellingsregeling moet vrijstelling worden verleend als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfspensioenfonds in negatieve zin afwijkt van het rendement van de door het fonds vastgestelde normportefeuille. Volgens de vrijstellingsregeling zal de performancetoets worden toegepast over de periode 2007 tot en met 2011. Indien de uitkomst van de performancetoets lager is dan 0, kan een werkgever vanaf 1 januari 2010 een verzoek indienen tot vrijstelling van deelname. De performancetoets over de periode 2007 tot en met 2011 bedraagt 0,67. Daarmee blijft de performancetoets boven het vereiste minimum. Over 2011 is een z-score behaald van 0,03 negatief.

3.8 Risicoparagraaf

Het Financieel Toetsingskader (FTK) voor pensioenfondsen is een onderdeel van de Pensioenwet. De regelgeving van het FTK werkt de economische risico's voor pensioenfondsen verbonden aan onder meer aandelen, valuta's en rente uit. Het vertaalt deze naar vereiste reserveposities en dekkingsgraden. Hiermee worden pensioenfondsen gedwongen te overwegen welk totaal risiconiveau ze kunnen of willen accepteren. Het pensioenfonds zet, binnen de kaders van het geformuleerde risicobeleid, in op maximalisatie van het rendement op het vermogen. Bij de analyses en afwegingen wordt het pensioenfonds geadviseerd door Syntrus Achmea.

Actuariële risico's

Door toepassing van de prognosetafels AG 2010-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte wordt gereserveerd voor een in de toekomst verwachte verbetering van de overlevingskansen (langlevensrisico). Overige relevante actuariële risico's waar rekening mee wordt gehouden zijn het overlijdensrisico (kortlevensrisico) en het arbeidsongeschiktheidsrisico's.

Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het pensioenfonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. In 2011 heeft het pensioenfonds haar afdekkingstrategie - gericht op het beperken van het renterisico over de pensioenverplichtingen - voortgezet. Het verkleinen van het renterisico leidt tot een lagere vereiste dekkingsgraad voor het fonds, dan het geval zou zijn geweest zonder beperking van het renterisico.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico kan worden verkleind door meer inflatiegevoelige beleggingen in de portefeuille op te nemen. Keerzijde daarvan is dat zulke inflatiegevoelige beleggingen de kans kunnen vergroten dat het fonds niet aan haar nominale pensioenverplichtingen kan voldoen. In 2009 is het inflatierisico van het fonds nader onderzocht en op basis hiervan is toen besloten de portefeuille inflation-linked obligaties uit te breiden. Tevens wordt het inflatierisico nauwlettend gevolgd.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het fonds beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in euro's genoteerde waarden. Het resterende valutarisico is niet afgedekt.

Aandelenrisico

Dit is voornamelijk het koersrisico van beleggingen in de verschillende aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het fonds gebruikt om aan haar doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

Tegenpartij-/kredietrisico

Het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Daarnaast worden transacties over meerdere aanbieders gespreid en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op zo een manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het fonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare, gereguleerde markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

Operationele risico's

Het fonds beheerst operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan haar dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'chinese walls'.

3.9 Kosten pensioen- en vermogensbeheer

3.9.1 Kosten uitvoering pensioenbeheer

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2011 € 1.185.000. Omgerekend is dit € 159,40 per deelnemer en gepensioneerde. De kosten van pensioenbeheer per deelnemer, gewezen deelnemer en gepensioneerde zijn €69,49.

Het bedrag aan uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bestaat uit

- Kosten deelnemer en gepensioneerde	€ 591.000
- Werkgeverskosten	€ 189.000
- Kosten bestuur en financieel beheer	€ 405.000
- Projectkosten	N.v.t.

De kosten van de deelnemers en gepensioneerden hebben betrekking op alle werkzaamheden die in de pensioenadministratie moeten worden verricht om de aanspraken juist te administreren en de deelnemer volledig te informeren.

Denk hierbij aan de pensioentoekenningen, betalen uitkeringen, verwerken waardeoverdrachten, afkoop, helpdesk, communicatie met deelnemers/gepensioneerden .

De werkgeverskosten hebben betrekking op de activiteiten die voortvloeien uit de contacten met de werkgever. Het gaat om kosten voor de aanlevering en verwerking van de werknemergegevens, de aanmaak van premienota's en de premie-incasso, helpdesk werkgever, communicatie met werkgever. Hierbij horen ook de kosten voor het aansluiten van nieuwe werkgevers.

De kosten van bestuur en financieel beheer hebben betrekking op kosten verbonden aan het besturen van het fonds, het secretariaat van het bestuur en adviseurs. Ook vallen hieronder de kosten verbonden aan het toezicht van DNB, AFM, actuaris, accountant, financieel beheer en juridische kosten.

3.9.2 Beheerkosten van het fonds

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In deze rapportage is onder andere aandacht voor kosten op het gebied van vermogensbeheer.

De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag over 2011 zijn deze aanbevelingen gevolgd.

De kosten van fiduciar management en vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende kosten componenten (x €1000):

Beheerkosten	331,1
Kosten bewaarloon	2,3
Transactiekosten	174,4

De beheerkosten bestaan onder andere uit de gemaakte kosten van:

- Het bestuur gerelateerd aan het monitoren van de beleggingen;
- Het fiduciair beheer en het portefeuillebeheer.

De kosten van bewaarloon betreffen de kosten van het in bewaargeving van effecten bij de custodian en de kosten voor het aanhouden van bankrekeningen.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht, maar deze uiten zich in het verschil tussen de bied- en laat-spread. Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt, daarvoor is er een schatting gemaakt van de 'turn-over' in de portefeuille en op basis van gemiddelde transactie kosten in de markt zijn de kosten bij benadering bepaald.

In onderstaande tabel zijn de kosten die gemaakt zijn uitgesplitst opgenomen.

(x €1000)

Kostencomponent	Algemeen *	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten
- Beheerkosten	228,5	46,5	39,3	16,8
- Bewaarloon	2,3			
- Transactiekosten		27,4	70,5	76,4
Totaal kosten vermogensbeheer	230,8	73,9	109,8	93,2

De gearceerde velden zijn niet van toepassing en/of de kosten zijn daarvan zijn niet (uitgesplitst) beschikbaar

**) De in deze kolom genoemde kosten zijn niet te splitsen naar de verschillende vermogensbeheercategorieën.*

De totale kosten over 2011 bedragen € 507.758. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn de kosten 0,40%. Hiervan zijn de geschatte transactiekosten 0,14% van het gemiddeld belegd vermogen.

De kosten in voorgaande tabel omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening dus ook een uitsplitsing 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van kosten van de individuele transacties. In de jaarrekening worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten. Het doel van deze tabel is om extra inzicht te verschaffen in lijn met het rapport van de AFM en de Pensioenfederatie.

4 Uitvoering van de pensioenregeling

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling van het fonds. Daarnaast komen de wijzigingen in statuten en reglementen die in 2011 zijn doorgevoerd aan de orde.

4.2 De pensioenregeling

Pensioensysteem

Het pensioensysteem is een middelloonregeling.

Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het pensioenfonds, neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 21 jaar wordt.

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd is 65 jaar.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is het pensioengevend loon verminderd met de franchise.

Maximaal pensioengevend salaris

Het pensioengevend jaarloon is aan een maximum verbonden, dat jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. Voor 2011 is dit bedrag vastgesteld op € 44.300.

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

Elk jaar wordt 1,65% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Opbouwpercentage partnerpensioen

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het te behalen ouderdomspensioen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te behalen ouderdomspensioen en wordt uitgekeerd tot het kind 18 jaar wordt of tot 27 jaar voor studerende of arbeidsongeschikte kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Premie

De premie bedraagt in 2011 14,5% van de pensioengrondslag.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een premievrije opbouw naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

4.3 De aanvullende pensioenregeling

In 2010 is de aanvullende pensioenregeling in werking getreden. De aanvullende pensioenregeling heeft dezelfde kenmerken als de basispensioenregeling, met uitzondering van de pensioengrondslag:

Aanvullende pensioengrondslag

Het vaste jaarsalaris voor zover dit meer bedraagt dan het maximaal pensioengevend salaris met een maximum van twee keer het maximaal pensioengevend salaris.

4.4 Wijzigingen statuten en reglementen

Wijzigingen pensioenreglement per 1 januari 2011

Het pensioenreglement is per 1 januari 2011 als volgt gewijzigd:

- De franchise is aangepast naar € 15.100;
- Het maximum pensioengevend loon is aangepast naar € 44.300;
- In uitzonderlijke gevallen kan een beroep worden gedaan op “geen premie geen recht”.

Wijzigingen pensioenreglement per 1 januari 2012

Het pensioenreglement is per 1 januari 2012 als volgt gewijzigd:

- De premie is aangepast naar 17,2% van de pensioengrondslag;
- De franchise is aangepast naar € 15.400;
- Het maximum pensioengevend loon is aangepast naar € 45.100;
- De maatstaf voor toeslagverlening is vanaf 1 januari 2012 het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, van december tot december in een voorgaand boekjaar. Het besluit wordt genomen in juni op basis van de dekkingsgraad uit de jaarrekening van het voorgaande boekjaar.

5. Verantwoordingsorgaan

5.1 Oordeel 2011

5.1.1 Algemeen

Het verantwoordingsorgaan van Reiswerk Pensioenen functioneert sinds 1 januari 2008. Bij de oprichting is een reglement vastgesteld op basis van de uitgangspunten van Pension Fund Governance (PFG). Hierin zijn de frequentie van het overleg met het bestuur, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid en de verantwoording van het orgaan vastgesteld. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Tevens legt het bestuur verantwoording af over de naleving van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Stichting van de Arbeid op 16 december 2005. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.

Naast de beoordeling van het gevoerde beleid heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Waarborgen voor interne beheersing.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening van 2011. Het Verantwoordingsorgaan heeft advies uitgebracht over het jaarverslag.

5.1.2 Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan heeft een aantal aandachtspunten geformuleerd:

- Het verantwoordingsorgaan dringt aan op een professionele aanpak van het bestuur met betrekking tot toekomstverkenning en gesprekken over samenwerking/fusie. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat een gedegen onderzoek naar een toekomstbestendige pensioenregeling voor de Reisbranche essentieel is waarbij meerdere mogelijkheden moeten worden onderzocht.
- De pensioenpremie is per 1 januari 2012 verhoogd van 14,5 procent naar 17,2 procent. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat de besluitvorming binnen het bestuur en de communicatie met de doelgroepen hierover op een correcte wijze is gebeurd.
- Het verantwoordingsorgaan is positief over het bestuursbesluit om jaarlijks in juni te besluiten over de hoogte van de toeslagverlening. Door jaarlijks in juni te besluiten over de hoogte van toeslagverlening wordt het besluit gebaseerd op de dekkingsgraad uit de jaarrekening, dit is de meest zekere dekkingsgraad.
- Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur om de uitkomsten van de ALM-studie te implementeren zodra de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat.

- Het verantwoordingsorgaan oordeelt positief over de opleiding naar deskundigheidsniveau twee die alle bestuursleden in 2011 volgden en hebben afgerond. Tevens is het verantwoordingsorgaan van mening dat de continuïteit van deskundigheid binnen het bestuur goed geborgd wordt doordat plaatsvervangende bestuursleden de bestuursvergaderingen bijwonen. Gedurende het boekjaar 2011 betaalde dit beleid zich, aan werkgemerszijde, uit met de benoeming van de heer Wever tot bestuurslid (voorheen plaatsvervangend bestuurslid) per 1 januari 2012.
- Pensioencommunicatie blijft in de ogen van het verantwoordingsorgaan een belangrijk onderwerp. Het verantwoordingsorgaan is dan ook positief over het ontwikkelen van een communicatiebeleidsplan in 2011 en de oprichting van de communicatiecommissie per 1 januari 2012. Het verantwoordingsorgaan vraagt het bestuur ook in 2012 voldoende aandacht voor pensioencommunicatie met de doelgroepen te houden.
- Kostenbeheersing is naar de mening van het verantwoordingsorgaan van groot belang voor het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat de uitvoering- en bestuurskosten in 2011 in iedere vergadering zorgvuldig besproken zijn. Het verantwoordingsorgaan raadt het bestuur aan om de kosten goed te blijven monitoren.
- Het verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het bestuur in 2011 een goede stap gemaakt heeft met risicomanagement. Wel vraagt het verantwoordingsorgaan het bestuur de in kaart gebrachte risico's de komende jaren te blijven monitoren.

5.1.3 Oordeel

Het verantwoordingsorgaan verleent, onder vermelding van de opmerkingen in paragraaf 5.1.2, goedkeuring over het gevoerde beleid van het bestuur van Reiswerk Pensioenen over het verslagjaar 2011.

De Meern, 5 juni 2012

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche,
Verantwoordingsorgaan

F.J.P. Oostdam

Voorzitter

5.2 Reactie bestuur

Het bestuur heeft goede nota genomen van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor zijn adviezen.

6. Deelnemersraad

6.1 Verslag

De deelnemersraad is door het bestuur van Reiswerk Pensioenen goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds en voorzag het bestuur meerdere malen van advies. De deelnemersraad kwam in 2011 vier keer bijeen. Bij alle vergaderingen van de deelnemersraad waren de voorzitters van het bestuur van Reiswerk Pensioenen aanwezig.

De volgende onderwerpen zijn door de deelnemersraad met het bestuur besproken:

- De dekkinggraad en het herstelplan;
- De hoogte van toeslagverlening en het moment van toeslagverlening;
- De hoogte van de franchise en andere parameters per 1 januari 2012;
- Samenwerking/fusie met een ander (bedrijfstaking)pensioenfonds. De deelnemersraad adviseert het bestuur de mogelijkheden tot samenwerking of fusie met een ander pensioenfonds goed in kaart te brengen, maar tevens oog te blijven houden voor de eigen identiteit van het pensioenfonds;
- Aanpassingen in het pensioenreglement;
- Aanpassingen op de ABTN.

De deelnemersraad is positief over het besluit van het bestuur om in juni het toeslagbesluit te nemen.

De deelnemersraad is van mening dat het van belang is om een goed gefundeerd besluit te nemen over het al dan niet verlenen van toeslag. In juni kan dit besluit genomen worden op basis van de dekkinggraad uit de jaarrekening over het voorgaande boekjaar, dit is de meest zekere dekkinggraad.

De deelnemersraad heeft het bestuur gevraagd sociale partners te benaderen om over de hoogte van de franchise te praten. Naar de mening van de deelnemersraad is de huidige franchise aan de hoge kant.

De deelnemersraad is van mening dat risicomanagement een belangrijk onderwerp is. De deelnemersraad is dan ook positief over het feit dat het bestuur door middel van een tweetal workshops tot haar eigen risicoperceptie is gekomen en deze vastgelegd heeft in een rapportage. De deelnemersraad vindt het van belang dat het bestuur van Reiswerk Pensioenen de benoemde risico's blijft monitoren.

Leden van de deelnemersraad hebben deelgenomen aan bijeenkomsten van het Platform Deelnemersraden.

In de deelnemersraad zijn er vier vacatures ontstaan door het aftreden van vier leden. Door middel van de periodieke nieuwsbrief en de website van Reiswerk Pensioenen is er een oproep gedaan aan deelnemers om de deelnemersraad te komen versterken. Hier zijn meerdere reacties op gekomen. In 2011 heeft de deelnemersraad de heer Melieste en mevrouw Kroonenberghs ter benoeming voorgedragen aan het bestuur. Het bestuur heeft in 2012 beide kandidaten benoemd. In de loop van 2012 zijn er gesprekken geweest met andere kandidaten.

De Meern, 5 juni 2012

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche,
Deelnemersraad

C. Boneschansker – de Groot

Voorzitter

7. Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche de jaarrekening. In de eerste paragrafen vindt u de jaarrekening. In de laatste paragrafen volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en accountant van het fonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

7.1 Balans per 31 december 2011

(na voorgestelde bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)	Toelichting *)	2011 EUR	2010 EUR
Activa			
Beleggingen voor risico fonds	7.5.1	160.902	112.866
Vorderingen en overlopende activa	7.5.2	650	452
Overige activa	7.5.3	459	376
		162.011	113.694
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	7.5.4	13.701	10.097
Achtergestelde lening**	7.5.5	2.032	2.000
Technische voorzieningen	7.5.6	130.748	96.957
Overige schulden en overlopende passiva	7.5.7	15.530	4.640
		162.011	113.694
		%	%
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		110,8	111,2

*) De nummering verwijst naar de toelichting

***) Zie toelichting pagina 45

7.2 Staat van baten en lasten over 2011

(x € 1.000)	Toelichting	2011 EUR	2010 EUR
Baten			
Premiebijdragen risico fonds	7.6.1	11.176	10.302
Beleggingsresultaten risico fonds	7.6.2	28.291	12.228
Overige baten	7.6.3	45	58
		39.512	22.588
Lasten			
Pensioenuitkeringen	7.6.7	469	519
Pensioenuitvoeringskosten	7.6.8	1.185	1.079
Mutatie technische voorzieningen:			
• Pensioenopbouw	7.6.4	9.972	7.379
• Indexering en overige toeslagen	7.6.5	203	-20
• Rentetoevoeging	7.6.6	1.311	953
• Onttrekking pensioenuitkeringen		-480	-528
• Mutatie pensioenuitvoeringskosten		181	130
• Wijziging markttrente	7.6.11	23.338	12.681
• Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	7.6.14	-333	-248
• Wijziging overige actuariële uitgangspunten	7.6.12	83	3.234
• Overige wijzigingen in de technische voorzieningen	7.6.13	-484	-460
		33.791	23.121
Saldo overdrachten van rechten	7.6.14	336	226
Overige lasten	7.6.15	127	94
		35.908	25.039
Saldo van baten en lasten		3.604	-2.451

Samenvatting van de actuariële analyse

<i>(x € 1.000)</i>	2011	2010
	EUR	EUR
Premieresultaat	-162	1.714
Interestresultaat	3.642	-1.406
Overig resultaat	124	-2.759
Saldo van baten en lasten	3.604	-2.451

Bestemming van het saldo van baten en lasten

<i>(x € 1.000)</i>	2011	2010
	EUR	EUR
Gebonden reserve	3.607	1.729
Beleidsreserve	-43	-4.180
Egalisatiereserve	40	-
Saldo van baten en lasten	3.604	-2.451

7.3 Kasstroomoverzicht over 2011

<i>(x € 1.000)</i>	2011	2010
	EUR	EUR
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	11.038	11.204
Ontvangen waardeoverdrachten	317	269
Betaalde pensioenuitkeringen	-475	-500
Betaalde waardeoverdrachten	-581	-499
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.323	-991
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	8.976	9.483
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	73.059	60.590
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	149	112
Aankopen beleggingen	-82.249	-70.154
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-262	-339
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-9.303	-9.791
Mutatie liquide middelen	-327	-308
Stand liquide middelen per 1 januari	881	1.189
Stand liquide middelen per 31 december *)	554	881
*) De liquide middelen zijn als volgt opgebouwd:		
- deel opgenomen onder de Beleggingen voor risico fonds	95	505
- overige liquide middelen (opgenomen onder de Overige activa)	459	376
	554	881

In de jaarrekening 2011 zijn in het kasstroomoverzicht onder de liquide middelen zowel de liquide middelen die verantwoord zijn onder beleggingen voor risico fonds als de liquide middelen die verantwoord zijn onder overige activa aangemerkt als liquide middelen.

7.4 Algemene toelichting

7.4.1 Inleiding

Het doel van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Reiswerk Pensioenen geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen of de in de branche verplicht gestelde aangesloten werkgevers.

7.4.2 Overeenstemmingverklaring

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in de Pensioenwet en Titel 9 Boek 2 BW, met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur heeft op 21 juni 2012 de jaarrekening opgemaakt.

7.4.3 Grondslagen voor de waardering

Algemeen

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor de overige activa en passiva geldt, tenzij in de specifieke grondslagen hieronder anders is aangegeven, dat deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze boekwaarde benadert de reële waarde als gevolg van het korte termijnkarakter van deze vorderingen en schulden.

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Pensioenwet vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid BW vereiste inzicht noodzakelijk geacht wordt, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen nader toegelicht in de toelichting bij de jaarrekening.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de winst- en – verliesrekening.

	31 december 2011	gemiddeld 2011	31 december 2010	gemiddeld 2010
	EUR	EUR	EUR	EUR
AUD	1,266	1,287	1,309	1,452
CHF	1,214	1,232	1,250	1,367
DKK	7,432	7,442	7,452	7,447
GBP	0,835	0,846	0,857	0,873
HKD	10,082	10,255	10,429	10,777
JPY	99,880	104,343	108,806	121,187
NOK	7,747	7,773	7,798	8,043
SEK	8,899	8,959	9,019	9,632
USD	1,298	1,320	1,342	1,388

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en -instellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel –crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de beursnotering per balansdatum.

De reële waarde van niet beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers, onder toevoeging van opgelopen rente.

Niet beursgenoteerde vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico. Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingsmodellen.

Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

Beleggingen in commodities zijn veelal niet-beursgenoteerde derivatencontracten. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor de gehanteerde waarderingsmodellen.

Geldmarktbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen (rente en aflossing). Posities in rekening courantsaldi worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Herrubricering

Op basis van een betere look-through in de beleggingscijfers is de segmentatie in 2011 voor een aantal segmentatietabellen aangepast. Daar waar mogelijk zijn de vergelijkende cijfers ook aangepast aan deze verbeterde look-through. In jaarrekening 2010 zijn de negatieve derivaten onjuist gesaldeerd gepresenteerd in de tabellen waardoor er een afwijking bestaat tussen de standen per 31 december in de kolom derivaten. In verband met het inzicht zijn de negatieve derivaten alsnog juist gepresenteerd.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorziening voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel ToetsingsKader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen voor 2010 en een surplusvermogen voor 2009.

Beleidsreserve

De Beleidsreserve is gelijk aan de totale reserve onder aftrek van de gebonden reserve en de egaliseringsreserve

Gebonden reserve

De gebonden reserve wordt aangehouden als buffer voor neerwaartse koersfluctuaties van beleggingen. De omvang van deze reserve wordt bepaald aan de hand van de standaardtoets van DNB. Zie hiervoor de paragraaf solvabiliteitsrisico in het hoofdstuk Risicobeheer en derivaten (hoofdstuk 8.5.8)

Egaliseringsreserve

De egaliseringsreserve wordt gebruikt om de premiebatens bij tegenvallende inkomsten aan te vullen tot kostendekkend.

Achtergestelde leningen

De achtergestelde lening wordt in 2011 op grond van wet en regelgeving opgenomen tegen de geamortiseerde kostprijs. Dit in tegenstelling tot 2010. Toen werd de achtergestelde lening gewaardeerd op de nominale waarde.

Technische voorziening voor risico fonds

Technische Voorzieningen

De technische voorziening wordt gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Door uitzonderlijke marktomstandigheden en gebrekkige liquiditeit in het lange eind van de interbancaire swapmarkt bestaat er volgens DNB onzekerheid omtrent juiste prijsvorming op de interbancaire swapmarkt. Als gevolg hiervan heeft DNB in lijn met artikel 126 van de Pensioenwet besloten de RTS (rentetermijnstructuur) per ultimo 2011 vast te stellen als een gemiddelde van de RTS van alle handelsdagen in de periode 1 oktober tot en met 31 december 2011. De pensioenverplichtingen van het fonds zijn berekend op basis van deze door DNB aangepaste RTS. Dit heeft geresulteerd in een positief effect op de dekkingsgraad.

Bij de berekening van de technische voorziening is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2011: Rekenrente: De per 2011 bepaalde voorziening wordt ook gevonden door het actuariële contant maken van de verworven pensioenaanspraken tegen een gelijkblijvende rekenrente van 2,7% (2010: 3,3%).

Overlevingstafels: AG prognosetafels 2010-2060, waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van de sector.

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens de sterftetafel GBM/V 1985-1990, met uitzondering van de leeftijden 60 tot en met 65. Voor deze leeftijden wordt 100% gehanteerd. Vanaf leeftijd 65 wordt de werkelijke burgerlijke staat gehanteerd.

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Kostenopslag ter grootte van 2% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers is uitgegaan van een revalidatiekans van 0 %.

Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden en vervolgens in 10 jaar lineair afgeschreven tot nihil.

7.4.4 Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico fonds

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen, alsmede premies van de Stichting Voortzetting Pensioenverzekering (FVP). Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Verrekening van kosten

De kosten uit hoofde van beheervergoeding alsmede transactiekosten gerelateerd aan beleggingen zijn in mindering gebracht op de directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging technische voorziening

De technische voorziening wordt contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks valt een percentage van de uitkeringen vrij uit de voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten). Daarnaast wordt een percentage van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van toekomstige pensioenuitvoeringskosten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

7.4.1 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. De kasstromen worden derhalve bepaald op basis van de staat van baten en lasten, gecorrigeerd voor de mutatie van de daarmee samenhangende balansposities. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

7.5 Toelichting op de Balans

7.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

Ultimo 2011

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	27.127	75.305	54.129	4.167	160.728
Beleggingsdebiteuren	-	79	-	-	79
Liquide middelen	-	-	40	55	95
Stand per 31 december 2011	27.127	75.384	54.169	4.222	160.902

Ultimo 2010

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Belegde waarde in betreffende beleggingscategorie	29.903	63.564	14.844	3.985	112.296
Beleggingsdebiteuren	-	65	-	-	65
Liquide middelen	-	-	-	505	505
Stand per 31 december 2010	29.903	63.629	14.844	4.490	112.866

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

Ultimo 2011

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten (1)	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2011	29.903	63.564	14.844	3.985	112.296
Aankopen verstrekkingen	790	66.248	2.558	12.653	82.249
Verkopen aflossingen	-960	-56.519	-3.022	-12.558	-73.059
Overige mutaties (2)	-	-28.435	28.435	-	-
Gerealiseerde herwaardering	22	-5.752	464	-22	-5.288
Ongerealiseerde herwaardering	-2.628	36.199	-	109	33.680
	27.127	75.305	43.279	4.167	149.878
Mutatie derivaten passiva	-	-	10.850	-	10.850
Stand per 31 december 2011	27.127	75.305	54.129	4.167	160.728

- (1) De hieronder opgenomen waarden betreffen belegde gelden in derivaten welke onder de activa zijn opgenomen onder de 'beleggingen voor risico pensioenfondsen', met daarop in mindering gebracht de derivaten welke onder de passiva als onderdeel van de 'overige schulden' zijn opgenomen.
- (2) Het LOF is opgezet als vastrentende waarde product echter er komen ook Swaps voor die onder de derivaten vallen. Periodiek worden de betreffende waarden gecorrigeerd.

Ultimo 2010

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2010	24.398	51.681	8.953	1.220	86.252
Aankopen verstrekkingen	2.700	54.916	5.497	7.041	70.154
Verkopen aflossingen	-552	-49.880	-5.425	-4.724	-60.581
Overige mutaties	-	-1.839	1.839	-	-
Gerealiseerde herwaardering	19	7.668	-72	6	7.621
Ongerealiseerde herwaardering	3.338	1.018	-	442	4.798
	29.903	63.564	10.792	3.985	108.244
Mutatie derivaten passiva	-	-	4.052	-	4.052
Stand per 31 december 2010	29.903	63.564	14.844	3.985	112.296

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

In de jaarrekening 2011 zijn de levels marktnoteringen direct en afgeleid gesplitst weergegeven. Bij een directe marktnotering is de waarde gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt. Bij een afgeleide marktnotering is de waarde vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

	marktnoteringen (direct) EUR	marktnoteringen (afgeleid) EUR	waarderingsmodellen- en technieken EUR	totaal EUR
Actief per 31 december 2011				
Aandelen	-	27.036	91	27.127
Vastrentende waarden	7.892	31.524	35.889	75.305
Derivaten	-	-	54.129	54.129
Overige beleggingen	-	78	4.089	4.167
	7.892	58.638	94.198	160.728
Passief per 31 december 2011				
Derivaten			-14.902	-14.902
Actief per 31 december 2010				
Aandelen	-	29.881	22	29.903
Vastrentende waarden	7.175	20.610	35.779	63.564
Derivaten	-	-	14.844	14.844
Overige beleggingen	2.316	35	1.634	3.985
	9.491	50.526	52.279	112.296
Passief per 31 december 2010				
Derivaten			-4.052	-4.052

In vergelijking met de jaarrekening 2010 wordt in de jaarrekening 2011 een indeling in drie categorieën vermeld. De vergelijkende cijfers zijn aangepast naar deze nieuwe indeling.

Schattingen van de reële waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

- Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld betreft hoofdzakelijk de leningen op schuldbekentenis en hypotheke. De berekeningsgrondslag staat reeds vermeld in de algemene toelichting op de grondslagen.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de rentevoet welke hierbij wordt gehanteerd:

	2011	2010
	%	%
Vastrentende waarden	2,186	3,145

- Derivaten

Bij de schatting van de reële waarde van derivaten wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen. Deze kasstromen worden op basis van de zero coupon swapcurve contant gemaakt.

- Overige beleggingen

Dit betreft voornamelijk indirecte beleggingen in commodities.

Belegde waarden in aandelen

	2011	2010
	EUR	EUR
Aandelen beleggingsfondsen	27.127	29.903
Stand per 31 december	27.127	29.903

Er zijn geen aandelen uitgeleend

Belegde waarden in vastrentende waarden

	2011	2010
	EUR	EUR
Staats obligaties	15.031	8.347
Credit funds	9.385	8.191
Leningen op schuldbekentenissen	28	17
Covered Fondsen	938	-
Deposito's	30.956	14.436
Inflation linked bonds	8.163	7.229
Obligatiebeleggingsfondsen	5.742	3.789
Kortlopende vorderingen op banken	2.963	19.310
Overige	2.099	2.245
Stand per 31 december	75.305	63.564

Per balansdatum staat een bedrag van € 40.858 (2010: € 12.731) aan waarde exposures uit. Voor het risico zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 39.665 (2010: € 10.585). De deposito's, obligatiebeleggingsfondsen en de kortlopende vorderingen op banken zijn beleggingen in het LOF waarmee het fonds de renterisico's afdekt. De obligaties betreffen staatsobligaties en de credit funds betreffen niet staatsobligaties en bestaan uit bedrijfsobligaties en High Yield obligaties.

Belegde waarden in derivaten

	2011	2010
	EUR	EUR
Rentederivaten	54.129	14.844
Stand per 31 december	54.129	14.844

Belegde waarden in overige beleggingen

	2011	2010
	EUR	EUR
Commodities	3.660	3.683
Beleggingsfondsen	507	302
Stand per 31 december	4.167	3.985

Beleggingsdebiteuren

	2011	2010
	EUR	EUR
Interest	79	65
Stand per 31 december	79	65

7.5.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

	2011	2010
	EUR	EUR
Vordering op werkgevers	126	47
Waardeoverdrachten	24	39
Nog te factureren premies	470	353
Overige vorderingen	30	13
Stand per 31 december	650	452

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nadere specificatie 'Vorderingen op werkgevers'

	2011	2010
	EUR	EUR
Werkgevers	339	327
Voorziening dubieuze debiteuren	-213	-280
Stand per 31 december	126	47

Er werd € 36 op de voorziening afgeboekt over 2011 (2010: € -99). Daarnaast heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 31 (2010: € 57 onttrekking).

	2011	2010
	EUR	EUR
Stand voorziening primo	-280	-436
Afboekingen	36	99
Onttrekking	31	57
Stand voorziening ultimo	-213	-280

7.5.3 Overige activa

	2011	2010
	EUR	EUR
Liquide middelen	459	376
Stand per 31 december	459	376

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De liquide middelen staan ter vrije beschikking.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

7.5.4 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Gebonden reserve EUR	Beleids reserves EUR	Egalisatie reserve EUR	Totaal EUR
Stand per 31 december 2010	10.286	-149	-40	10.097
Uit bestemming saldo van baten en lasten	3.607	-43	40	3.604
Stand per 31 december 2011	13.893	-192	-	13.701

	Gebonden reserve EUR	Beleids reserves EUR	Egalisatie reserve EUR	Totaal EUR
Stand per 31 december 2009	8.557	4.031	-40	12.548
Uit bestemming saldo van baten en lasten	1.729	-4.180	-	-2.451
Stand per 31 december 2010	10.286	-149	-40	10.097

Solvabiliteit

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	%	EUR	%
Aanwezig vermogen	144.855	110,8	107.854	111,2
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	130.748	100,0	96.957	100,0
Eigen vermogen	14.107	10,8	10.897	11,2
Af: vereist eigen vermogen	13.892	10,6	10.285	10,6
Vrij vermogen	215	0,2	612	0,6
Minimaal vereist eigen vermogen	7.319	5,6	5.749	5,9

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel ten minste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als toereikende solvabiliteit. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model van DNB.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (totaal activa minus overige schulden minus 80% van de achtergestelde lening)/ technische voorziening x 100%.

Herstelplan

Het herstelplan is opgesteld in 2009 en goedgekeurd door toezichthouder DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing.

In het herstelplan wordt uitgegaan van een stijging van de dekkingsgraad van 101,4% ultimo 2010 naar 103,2% ultimo 2011. De dekkingsgraad per 31 december 2011 bedraagt 110,8%. Dit betekent dat het pensioenfonds voorloopt op het herstelplan. Herstel wordt daardoor naar verwachting binnen de wettelijke termijn gehaald. De werkelijke dekkingsgraad ligt boven de verwachting van het herstelplan als gevolg van een gunstig beleggingsrendement en de ontwikkeling van de rente.

Het herstel van het vermogen van het pensioenfonds is gebaseerd op het op 7 april 2009 bij DNB ingediende herstelplan. Op 6 juli 2009 is dit herstelplan door DNB ongewijzigd goedgekeurd.

Het beleid van het fonds is niet aangepast om het herstel van de financiële positie van het fonds te bereiken.

7.5.5 Achtergestelde leningen

Dit betreft een bij Stichting Bedrijfstaking Pensioenfonds voor de Detailhandel opgenomen achtergestelde lening. De looptijd van de lening is 10 jaar (tot 2013) tegen een rentepercentage van 4,75%, er vinden geen tussentijdse aflossingen plaats. Bij faillissement zal de lening afgelost worden nadat alle overige schulden zijn voldaan. De achtergestelde lening kan uitsluitend met toestemming van toezichthouder DNB worden afgelost.

7.5.6 Technische voorziening voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorziening

	2011	2010
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	96.957	73.836
Pensioenopbouw	9.972	7.379
Indexering en overige toeslagen	203	-20
Rentetoevoegingen	1.311	953
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-480	-528
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	181	130
Wijziging marktrente	23.338	12.681
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-333	-248
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	83	3.234
Overige wijzigingen	-484	-460
Stand per 31 december	130.748	96.957

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

Specificatie technische voorziening naar categorieën deelnemers

	2011	2010
	EUR	EUR
Actieve deelnemers	76.430	58.681
Pensioengerechtigden	6.687	4.820
Gewezen deelnemers	43.945	30.390
Overigen	1.122	1.165
Netto pensioenverplichtingen	128.184	95.056
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	2.564	1.901
Stand per 31 december	130.748	96.957

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,65% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris onder aftrek van de franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 21 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Het pensioenfonds kent een aanvullende pensioenregeling voor het loon boven het maximum pensioengevend salaris (een excedentregeling). Als een werkgever deze regeling afsluit, geldt deze voor alle deelnemers die deelnemen aan de basisregeling en een salaris boven het maximum loon Wfsv hebben (in 2011: € 49.297).

Toeslagverlening

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de ingegane pensioenen en de opgebouwde pensioenaanspraken verhoogd worden door middel van het verlenen van een toeslag. Een toeslag wordt alleen verleend voor zover de beschikbare financiële middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Deze beoordeling vindt mede plaats op basis van een schriftelijk advies van de actuaaris.

Het bestuur heeft in de vergadering van 21 maart 2011 besloten om de procedure van de toeslagverlening te wijzigen, het indexatiebesluit wordt nu in de bestuursvergadering van juni genomen. De hoogte van de toeslag wordt gemeten aan de hand van de inflatie van december tot december in het vorig jaar. Omdat het laatste indexatiebesluit per 1 januari 2011 is genomen wordt eenmalig de periode juni 2010 tot december 2010 genomen.

Het pensioenfonds streeft ernaar jaarlijks per 1 september een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode van december tot december voorafgaand aan het boekjaar. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Voor de voorwaardelijke toeslagen is geen bestemmingsreserve gevormd.

In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met respectievelijk, 0,20% per 1 september 2011, 0,00% per 1 januari 2011, 1,10% per 1 januari 2010, 0,00% per 1 januari 2009, en met 0,75% per 1 januari 2008.

Inhaaltoeslagen

Indien het bestuur besloten heeft een toeslag te verlenen, wordt deze toeslag gegeven op:

- a. de per 31 december van het laatste kalenderjaar opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers;
- b. de ingegane pensioenen en de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers.

Aanspraken op bijzonder partnerpensioen en verevend ouderdomspensioen worden op dezelfde wijze verhoogd. Toeslagen worden op gelijke wijze verleend op reeds eerder verleende toeslagen.

7.5.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

	2011	2010
	EUR	EUR
Derivaten	14.902	4.052
Belastingen en premies sociale verzekeringen	18	23
Waardeoverdrachten	203	146
Overige schulden	407	419
Stand per 31 december	15.530	4.640

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7.5.8 Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Technische voorzieningen (FTK-waardering)		130.748		96.957
Buffers:				
S1 Renterisico	1.803		876	
S2 Risico zakelijke waarden	9.717		7.204	
S3 Valutarisico	4.163		4.345	
S4 Grondstoffenrisico	1.519		1.126	
S5 Kredietrisico	624		292	
S6 Verzekeringstechnisch risico	6.941		5.154	
S10 Actief beheer risico	3.101		-	
Diversificatie-effect	<u>-13.976</u>		<u>-8.712</u>	
Totaal S (vereiste buffers)		<u>13.892</u>		<u>10.285</u>
Vereist eigen vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		144.640		107.242
Aanwezig eigen vermogen (totaal activa - schulden)		<u>144.855</u>		<u>107.854</u>
Surplus		215		612

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van renterisico's via het LOF derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers op de volgende wijze rekening gehouden.

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix. Bij de vergelijkende cijfers 2010 wordt in bovenstaande tabel de toetswaarde solvabiliteit als uitgangspunt genomen; dat is gebaseerd op de feitelijke asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

beleggingsbeleid

premiebeleid

herverzekeringsbeleid

toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies.

Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de marktwaarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	Waarde balanspost 31 december 2011 EUR	Duration 31 december 2011	Duration 31 december 2010
Vastrentende waarden voor derivaten	75.305	5,01	5,25
Pensioenverplichtingen na derivaten	130.748	30,60	31,00

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit doet het fonds door middel van het afsluiten van renteswaps (via participaties in het Liability Overlay Fund van Syntrus Achmea). Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaald. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico). Het tegenpartij risico wordt beheerst door middel van collateral management.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	%	EUR	%
Resterende looptijd < 1 jaar	48.164	63,9	44.418	69,9
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	16.330	21,7	7.558	11,9
Resterende looptijd > 5 jaar	10.811	14,4	11.588	18,2
	75.305	100,0	63.564	100,0

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijrisico gehedged worden middels het gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	%	EUR	%
Beleggingsinstelling	3.328	12,3	3.950	13,2
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	3.891	14,3	5.271	17,6
Nijverheid en industrie	7.584	28,0	7.876	26,4
Handel	5.227	19,3	5.644	18,9
Overige dienstverlening	5.737	21,1	5.780	19,3
Diversen	1.360	5,0	1.382	4,6
	27.127	100,0	29.903	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	%	EUR	%
Europa	20.911	77,1	23.056	77,1
North America	2.888	10,6	6.844	22,9
Asia Pacific	-	-	3	0,0
Emerging Markets	3.328	12,3	-	-
	27.127	100,0	29.903	100,0

Het fonds heeft er niet voor gekozen om het prijrisico middels derivaten (gedeeltelijk) af te dekken.

Valutarisico

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2011 circa € 21.009 (2010: € 22.043). Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

	EUR vóór	EUR valutaderivaten	31 december 2011 EUR netto positie (na)	31 december 2010 EUR netto positie (na)
EUR	124.990	-	124.990	86.521
AUD	-	-	-	1.185
CHF	2.437	-	2.437	2.749
DKK	569	-	569	519
GBP	6.769	-	6.769	6.981
HKD	-	-	-	790
JPY	-	-	-	987
NOK	461	-	461	506
SEK	832	-	832	897
USD	6.613	-	6.613	7.679
Overige	3.328	-	3.328	-
	145.999	-	145.999	108.814

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Over beursgenoteerde derivaten wordt geen kredietrisico gelopen.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

	2011 EUR	2010 EUR
Nederlandse overheidsinstellingen	31.724	17.438
Buitenlandse overheidsinstellingen	15.396	14.713
Beleggingsinstellingen	5.742	3.789
Financiële instellingen	19.043	24.094
Handel- en industriële bedrijven	558	540
Andere instellingen	2.842	2.990
	75.305	63.564

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

	2011	2010
	EUR	EUR
Mature markets	75.010	63.302
Emerging markets	295	262
	75.305	63.564

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

	31 december 2011		31 december 2010	
	EUR	%	EUR	%
AAA	19.056	25,3	11.353	17,9
AA	4.057	5,4	7.673	12,1
A	9.526	12,6	3.922	6,2
BBB	858	1,1	773	1,2
BB	19	0,0	46	0,1
Overig	41.789	55,6	39.797	62,5
	75.305	100,0	63.564	100,0

Overig bestaat voornamelijk uit callgelden en deposito's vanuit het LOF, high yield pool en vastrentende waardepool (voornamelijk bankrekeningen).

Verzekeringstechnische risico (actuariële risico's)

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG prognosetafel 2010-2060 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheid- en overlijdensrisico niet herverzekerd.

Indexatierisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake indexatie en toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Dit betreft per 31 december 2011 de volgende posten (percentage ten opzichte van balanstotaal in 2011 respectievelijk 2010):

	31 december 2011	31 december 2011	31 december 2010	31 december 2010
	EUR	%	EUR	%
ABN AMRO	13.033	8,1	8.706	7,8
ING	-	-	8.561	7,6
Duitsland (staatsobligaties)	-	-	2.903	2,6
Frankrijk (staatsobligaties)	5.126	3,2	4.309	3,8
Interpolis Pensioenen Global High Yield Pool	5.742	3,6	3.789	3,4
Italië (staatsobligaties)	3.375	2,1	4.013	3,6
Rabo	4.162	2,6	2.499	2,2
BGI	3.328	2,1	3.950	3,5
Gemeente Amsterdam	-	-	3.627	3,2
Barclays	13.171	8,2	5.745	5,1
Nederland (staatsobligaties)	7.497	4,7	-	-
JPMorgan	9.106	5,7	-	-
RBS	8.300	5,2	-	-
Gemeente Utrecht	3.465	2,2	-	-
	76.305	48	48.102	43

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt.

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekent inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt indirecte derivaten voornamelijk om het renterisico af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand (collateral management).

Gebruik wordt gemaakt van het volgende instrument:

Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2011:

Type contract	Contractomvang EUR	Actuele waarde activa EUR	Actuele waarde passiva EUR
Interest rate swaps	199.860	54.129	14.902
		54.129	14.902

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2010:

Type contract	Contractomvang EUR	Actuele waarde activa EUR	Actuele waarde passiva EUR
Interest rate swaps	273.264	14.844	4.052
		14.844	4.052

7.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn ultimo 2011 geen zekerheden en garanties ontvangen.

Langlopende contractuele verplichtingen

Reiswerk Pensioenen heeft een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. en Syntrus Achmea vermogensbeheer B.V., welke loopt tot en met 31 december 2012. Het bestuur heeft afspraken gemaakt over de vergoedingensystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten.

De totale verplichting wordt op basis van 2011 geschat op € 1,2 miljoen. Dit is gebaseerd op het jaarbedrag zoals deze in 2011 was, maal 1 aangezien er nog 1 jaar een contract loopt.

Investing- en stortingsverplichtingen

Er zijn ultimo 2011 geen investerings- en stortingsverplichtingen bekend.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het fonds en heeft het fonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Verstrekte zekerheden en garanties

Er zijn per jaareinde geen zekerheden of garanties verstrekt door het fonds.

7.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

7.6.1 Premiebijdragen risico fonds

Werkgeversgedeelte	10.905	10.158
FVP bijdragen	271	144
	11.176	10.302

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 14,5% van de loonsom. De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2011	2010
	EUR	EUR
Kostendeekkende premie	12.416	9.460
Feitelijke premie	11.176	10.302
Gedempte premie	10.389	8.948

In de feitelijke premie is een marge van 0,8% opgenomen die voor een belangrijk deel bedoeld is om het fonds in 2013 in staat te stellen om een achtergestelde lening van € 2 miljoen af te kunnen lossen.

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2010 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op 4% rekenrente. Dit is een prudente inschatting van het toekomstige rendement. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte premie.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2011	2010
	EUR	EUR
Kosten pensioenopbouw	9.972	7.379
Pensioenuitvoeringskosten	1.185	1.079
Solvabiliteitsopslag	1.078	872
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	181	130
	12.416	9.460

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. De toeslagverlening is voorwaardelijk en daarom geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten. De mutatie technische voorziening voor de excassokosten is dit jaar voor het eerst apart in deze tabel opgenomen. De solvabiliteitsopslag wordt berekend door het percentage vereist eigen vermogen per 31 december 2010 (10,6%) te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

7.6.2 Beleggingsresultaten risico fonds

2011	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Aandelen	-	-2.607	-39	-2.646
Vastrentende waarden	161	30.448	-165	30.444
Derivaten	-	464	-52	412
Overige beleggingen	2	82	-3	81
	163	28.387	-259	28.291

2010	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Aandelen	-	3.358	-50	3.308
Vastrentende waarden	136	8.685	-88	8.733
Derivaten	-	-72	-195	-267
Overige beleggingen	1	459	-6	454
	137	12.430	-339	12.228

7.6.3 Overige baten

	2011 EUR	2010 EUR
Interest	14	1
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	31	57
	45	58

7.6.4 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorziening van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

7.6.5 Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

Het pensioenfonds streeft ernaar jaarlijks per 1 september een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode van december tot december daaraan voorafgaand. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. De toeslagverlening is maximaal gelijk aan het rendement, ook als de prijsstijging hoger is.

In onderstaande tabel is de gerealiseerde indexatie ten opzichte van de ambitie weergegeven:

Deelnemerscategorie		Indexatie 2011	Indexatie 2010	Indexatie 2009	Deelnemerscategorie
		%	%	%	
Actieve deelnemers	Ambitie	0,2	0,6	1,1	Actieve deelnemers
	Realisatie	0,2	0,0	1,1	
Pensioengerechtigden	Ambitie	0,2	0,6	1,1	Pensioengerechtigden
	Realisatie	0,2	0,0	1,1	
Gewezen deelnemers	Ambitie	0,2	0,6	1,1	Gewezen deelnemers
	Realisatie	0,2	0,0	1,1	

7.6.6 Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 1,296 % (2010: 1,303 %), zijnde € 1.311 (2010: € 953).

Het rentepercentage is afgeleid van de eenjaarsrente uit de rentetermijnstructuur per begin van het boekjaar zoals gepubliceerd door DNB.

7.6.7 Pensioenuitkeringen

	2011	2010
	EUR	EUR
Ouderdomspensioen	260	159
Partnerpensioen	80	71
Wezenpensioen	5	4
Afkopen	124	285
	469	519

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 427,- (2010: € 420,-) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

7.6.8 Pensioenuitvoeringskosten

	2011 EUR	2010 EUR
Bestuurskosten:		
deelnemersraden	9	5
opleidingen	37	7
vacatiegelden bestuursvergaderingen	85	41
vacatiegelden opleidingsdagen	17	-
Administratiekostenvergoeding	936	914
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	29	33
Accountantskosten	37	33
Contributies en bijdragen	32	36
Overig	3	10
	<u>1.185</u>	<u>1.079</u>

De stijging van de administratiekostenvergoeding heeft voor een deel te maken met de kosten van het afkopen van de rechten van gewezen deelnemers.

De accountantskosten, zoals hierboven opgenomen als onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

2011	Accountants EUR	Overig EUR	Totaal EUR
Controle van de jaarrekening	36	-	36
Andere controlewerkzaamheden	1	-	1
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet -controlediensten	-	-	-
	<u>37</u>	<u>-</u>	<u>37</u>

2010	Accountants EUR	Overig EUR	Totaal EUR
Controle van de jaarrekening	33	-	33
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet -controlediensten	-	-	-
	<u>33</u>	<u>-</u>	<u>33</u>

7.6.9 Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De pensioenuitvoering is volledig uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

7.6.10 Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten 2011: € 148 (2010: € 53). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

Conform het deskundigheids beleid van het fonds heeft het bestuur in 2011 een opleiding tot deskundigheidsniveau 2 gevolgd en afgerond. Mede hierdoor zijn de posten vacatiegelden en opleidingen in 2011 sterk toegenomen.

7.6.11 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

7.6.12 Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de reële waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De huidige grondslag voor overlevingskansen is gebaseerd op de door het Actuarieel Genootschap (AG) in 2010 gepubliceerde Prognosetafel 2010-2060. De AG-Prognosetafel 2010-2060 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De publicatie in 2010 over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking gaf het bestuur aanleiding voor verdere actualisering van de door haar gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorziening is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze schattingswijzigingen is verantwoord in het resultaat van het verslagjaar.

Onderzoek op basis van het deelnemersbestand heeft aanleiding gegeven de zogenaamde revalidatiekans te herzien. Deze bij de vaststelling van de voorziening voor de toekomstige opbouw van arbeidsongeschikte (gewezen) deelnemers gehanteerde kans is met ingang van 2012 verlaagd van 10% naar 0%. Als gevolg hiervan neemt deze voorziening per ultimo 2011 toe met € 83.

7.6.13 Overige wijzigingen in de technische voorziening

	2011	2010
	EUR	EUR
Kanssystemen		
Sterfte	-172	-210
Arbeidsongeschiktheid	-279	-311
Mutaties	-33	-67
Totaal kanssystemen	-484	-588
Overige mutaties		
Overig (correctie primostand)	-	128
Totaal overige mutaties	-	128
Totaal overige wijzigingen in de technische voorzieningen	-484	-460

7.6.14 Saldo overdracht van rechten

	2011	2010
	EUR	EUR
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-302	-308
Uitgaande waardeoverdrachten	638	534
Subtotaal	336	226
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	354	430
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-687	-678
Totaal overige resultaten	-333	-248
Saldo overdracht van rechten	3	-22

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

7.6.15 Overige lasten

	2011	2010
	EUR	EUR
Andere lasten	127	94
	127	94

7.6.16 Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

7.6.17 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche heeft de jaarrekening 2011 vastgesteld in de vergadering van 21 juni 2012.

De Meern, 21 juni 2012

J. Verheij

F. Radstake

Voorzitter

Vice-voorzitter

7.7 Overige gegevens

7.7.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel resultaatbestemming 2011 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

7.7.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

7.8 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche te De Meern is aan Towers Watson B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2011

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegeane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Purmerend, 14 juni 2012

E.W.J.M. Schokker AAG

verbonden aan Towers Watson B.V.

7.9 Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2011 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011 en de staat van baten en lasten over 2011 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche per 31 december 2011 en van het saldo van baten en lasten over 2011 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 21 juni 2012

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage 1 Meerjarenoverzicht

	2011	2010	2009	2008	2007
Aantallen					
Werkgevers ultimo	725	720	865	727	714
Deelnemers ultimo	7.190	7.217	7.540	8.015	6.956
Gewezen deelnemers	10.138	9.410	8.999	7.456	4.339
Gepensioneerden					
Ouderdompensioen	143	105	69	54	41
Partnerpensioen	35	29	25	22	21
Wezenpensioen	10	10	10	10	9
Premiepercentage					
Ouderdoms- en partnerpensioen	14,5%	14,5%	14,5%	14,5%	14,5%
Opbouwpercentage per dienstjaar					
Ouderdompensioen	1,65%	1,65%	1,65%	1,65%	1,65%
Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken	0,20%	0,00%	1,10%	0,00%	0,75%

Bijlage 2 Financiële gegevens

Financiële gegevens (bedragen x EUR 1.000)

	2011	2010	2009	2008	2007
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Feitelijke premie	11.176	10.302	10.896	10.333	9.669
Kostendekkende premie	12.416	9.460	11.606	6.955	7.307
Gedempte premie	10.389	8.948	9.492	8.540	7.813
Uitkeringen	469	519	204	155	134
Pensioenuitvoeringskosten	1.185	1.079	1.052	929	807
Pensioenvermogen	144.855	107.854	87.584	70.129	54.156
Reserves	13.881	10.097	12.548	-425	13.051
Voorziening pensioenverplichting	130.748	96.957	73.836	70.554	39.105
Gemiddelde interest verplichtingen	2,7%	3,3%	3,8%	3,3%	4,8%
Aanwezige dekkingsgraad	110,8%	111,2%	118,6%	99,4%	138,5%
Vereiste dekkingsgraad	110,6%	110,6%	111,6%	108,4%	114,9%
Resultaat	3.604	-2.451	12.973	-13.476	1.845
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	27.127	29.903	24.398	13.351	18.500
Vastrentende waarden	75.384	63.629	51.681	42.351	32.987
Derivaten	39.267	140.017	8.953	13.687	548
Overige beleggingen	4.221	4.490	2.087	976	525
Belegd vermogen	145.999	238.039	87.159	70.365	52.560
Beleggingsperformance					
Beleggingsopbrengsten	28.291	12.228	6.827	8.682	-5.504
Beleggingsrendement (%) excl. hedgeresultaat	-2,3	9,5	19,0	-23,5	0,1
Benchmark (%)	-1,5	9,7	18,0	-21,2	1,6
Z-score	-0,03	-0,16	0,50	-0,84	-0,83

Bijlage 3 Volumeveranderingen

Afkoop van het pensioen

De grens voor afkoop kleine pensioenen is in 2011 verhoogd naar € 427,29 (2009: € 420,69). In 2011 werd het /ouderdomspensioen in 313 gevallen afgekocht.

Individuele waardeoverdracht

Het fonds werkt mee aan individuele waardeoverdracht bij wisseling van dienstverband. Het doel hiervan is de bestrijding van pensioenbreuk en het voorkomen van versnippering van pensioenaanspraken bij deelnemers en gewezen deelnemers.

In 2011 handelde het fonds 61 inkomende en 183 uitgaande waardeoverdrachten af.

Mutatieoverzicht

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Arbeidsongeschikte deelnemers	Gepensioneerden	Gepensioneerden zonder uitkering	Totaal
Stand per 1 januari 2011	7.217	9.410	40	144	17	16.828
Van gewezen dln naar dln	237	-237	0	0	0	0
Van dln naar gewezen dln	-1.096	1.096	0	0	0	0
Arbeidsongeschiktheid	0	0	0	0	0	0
Revalidering	1	0	-1	0	0	0
Pensionering	-16	-21	-1	38	0	0
Toetreding	902	292	0	62	0	1.256
Overlijden	-2	-5	0	-1	0	-8
Waardeoverdracht	-35	-148	0	0	0	-183
Afkoop emigratie / klein pensioen	-8	-248	0	-53	-4	-313
Beeindiging tijdelijke uitkering	0	0	0	-2	0	-2
Overige oorzaken	-10	-1	5	0	0	-6
Stand per 31 december 2011	7.190	10.138	43	188	13	17.572

Toelichting bij het overzicht:

Deelnemers: de ultimo stand betreft de werknemers die op 31 december vanwege een dienstverband in de bedrijfstak of vanwege vrijwillige voortzetting deelnemer zijn.

Arbeidsongeschikte deelnemers: het aantal betreft deelnemers die alleen pensioen opbouwen vanwege de regeling van premievrije opbouw wegens arbeidsongeschiktheid. Het kan dan gaan om volledige arbeidsongeschiktheid of om gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en geen dienstverband in de branche.

Gepensioneerden: het aantal betreft de periodieke pensioenuitkeringen. Deelnemers die 65 worden, worden afgeboekt met de mutatie pensionering bij 'Deelnemers', 'Gewezen deelnemers' of 'Arbeidsongeschikte deelnemers'. Vervolgens worden deze

deelnemers met dezelfde mutatie opgeboekt bij 'Gepensioneerden'. De mutatie toetredingen bij 'Gepensioneerden' betreft dus niet deelnemers die pensioneren, maar alleen de ingang van het nabestaanden- en wezenpensioen.

Gepensioneerden zonder uitkering: dit zijn gepensioneerden waaraan de uitkering niet kan worden toegekend omdat deze personen niet traceerbaar zijn danwel hun uitkering niet hebben opgevraagd.

Afkoop: wanneer een deelnemer of gewezen deelnemer 65 wordt en zijn pensioen direct wordt afgekocht, wordt deze afkoop vermeld in de kolom 'Deelnemers' of 'Gewezen deelnemers'. Een afkoop van het nabestaanden- en wezenpensioen staat vermeld in de kolom 'Gepensioneerden'.

Waardeoverdrachten: bij de waardeoverdrachten staan in dit mutatieoverzicht alleen de uitgaande waardeoverdrachten vermeld. Deelnemers met een inkomende waardeoverdracht hebben geen invloed op het aantal. De mutatie overige oorzaken bestaat voornamelijk uit een correctie van in het verleden ten onrechte opgenomen deelnemers.

Bijlage 4 Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

APP (Actuariële Principes Pensioenfondsen)

Regelgeving omtrent de financiering van pensioenen, wordt gevolgd door FTK.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Corporate Governance

Goed ondernemerschap; onder andere integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop. Ook het afleggen van verantwoording over het uitgevoerde beleid en het toezicht hierop valt eronder.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegood bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Derivaat

Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Duration

Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingmethoden.

High Yield

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.

LOF

Liability Overlay Fund (LOF) is een fonds voor gemene rekening met als doel het afdekken van waardeveranderingen in de verplichtingen van het pensioenfonds als gevolg van renteveranderingen.

Outperformance

Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Rentedekking

Financieringsvorm waarin de betaalde premies gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraak die in dat jaar begint.

Solvabiliteit

Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Swaption

Een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.

Underperformance

Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vrijstelling

Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.